

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Fakulta veřejných politik v Opavě

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Opava 2017

Bc. Ondřej Teichmann

Fakulta veřejných politik v Opavě
Ústav veřejné správy a regionální politiky

Bc. Ondřej Teichmann
Obor: Veřejná správa a sociální politika

**Analýza bytové situace u seniorů na Hlučínsku a vize mladé
generace o bydlení ve stáří**

**The analysis of the housing situation for seniors from region
Hlučínsko and visions of the young generation of living in old age**

diplomová práce

Opava 2017

PhDr. Věra Juříčková, Ph.D.
vedoucí DP

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je objasnit, jak žijí dnešní senioři na Hlučínsku. Práce se zaměří jednak na seniory žijící osamoceně, jednak na seniory, kteří potřebují pomoc druhé osoby, a na seniory v domově pro seniory. Dále bude provedena komparace mezi tím, jak žijí dnešní senioři a jaká očekávání a představy o bydlení ve stáří mají jejich vnuci/vnučky.

V teoretické části budou v práci popsány možnosti, jakých mohou využít dnešní senioři, pokud si chtějí udržet samostatný život ve vlastním bydlení, a srovnání s podmínkami ústavní péče.

Samotný průzkum mezi seniory a mladou populací bude prováděn na základě kvantitativních metod.

Klíčová slova

Bydlení, senior, Hlučínsko, očekávání mladé generace

Abstract

The aim of this thesis is to clarify how seniors are living today in Hlučínsko. Work will focus on the elderly living alone and for seniors who need assistance of other persons and the elderly in a home for the elderly. Furthermore, a comparison will be made between how today's seniors are living and how they would like their senior years to live their grandsons / granddaughters.

The theoretical part will describe the possibilities as today's seniors to maintain an independent life in their own housing and possibly how it works institutionalization.

The exploration among the elderly and young population will be conducted on the basis of quantitative methods.

Keywords

Housing, senior, Hlucinsko, expectations of young generation

SLEZSKÁ UNIVERZITA V OPAVĚ
Fakulta veřejných politik v Opavě
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Ondřej TEICHMANN**
Osobní číslo: **P150351**
Studijní program: **N6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Veřejná správa a sociální politika**
Název tématu: **Analýza bytové situace u seniorů na Hlučínsku a vize mladé generace o bydlení ve stáří**
Téma anglicky: **The analysis of the housing situation for seniors in Hlučínsko area and the young generation visions now to live as seniors**
Zadávací ústav: **Ústav veřejné správy a regionální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem této diplomové práce je objasnit, jak žijí dnešní senioři na Hlučínsku. Práce se zaměří jak na seniory žijící osamocně, tak na seniory, kteří potřebují pomoc druhé osoby, tak seniory v domově pro seniory. Dále bude provedena komparace mezi tím, jak žijí dnešní senioři a jak by chtěli v seniorském věku žít jejich děti. V teoretické části budou v práci popsány možnosti, jaké mají dnešní senioři pro udržení samostatného života ve vlastním bydlení a případně jak funguje ústavní péče. Samotný průzkum mezi seniory a mladou generací bude prováděn na základě kvantitativních metod.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

BALCHIN, P. *Housing Policy in Europe*. London: Routledge, 1996. ISBN: 0-415-13513-3. DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů: v domovech pro seniory*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3. GULOVÁ L. *Sociální práce*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3379-1. HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ D. *Sociální práce o seniory*. Praha: GRADA, 2013. ISBN: 978-80-247-4139-0. RABUŠIC, L., VOHRALÍKOVÁ. L. *Čeští senioři včera, dnes a zítra*. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2004. Výzkumné zprávy SAK, P., KOLESAROVÁ K. *Sociologie stáří a seniorů*. Praha: GRADA, 2012. ISBN: 978-80-247-3850-5. SÝKOROVÁ, D. *Autonomie ve stáří: kapitoly z gerontosociologie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. ISBN 978-80-86429-62-5. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-308-0. VENGLÁŘOVÁ, M. *Problematické situace v péči o seniory: příručka pro zdravotnické a sociální pracovníky*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-2170-5.

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Věra JURÍČKOVÁ, Ph.D.

Ústav veřejné správy a regionální politiky

Datum zadání diplomové práce: **13. května 2016**

Termín odevzdání diplomové práce: **18. dubna 2017**

PaedDr. Miroslav PILÁT, Ph.D.
vedoucí ústavu

Čestné prohlášení

Tuto práci jsem vypracoval samostatně, veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využil, jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Prohlašuji, že elektronická verze práce je shodná s verzí tištěnou. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Ústřední knihovně Slezské univerzity v Opavě.

.....

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé práce PhDr. Věře Juříčkové, Ph.D. za vedení mé práce a cenné rady. Dále bych chtěl na tomto místě poděkovat Charitě Hlučín v čele s Mgr et Bc. Lukášem Volným za cenné rady a pomoc s kontaktováním mé cílové skupiny pro vyplnění dotazníkového šetření pro výzkumnou část mé diplomové práce. Také bych rád poděkoval paní Monice Vicenecové, DiS za zprostředkování kontaktu s cílovou skupinou žijící v domově pro seniory. V neposlední řadě bych také rád poděkoval paní Pavle Myškové za pomoc s kontaktováním cílové skupiny v obci Hať. Dále bych chtěl poděkovat svým rodičům a přátelům za pomoc v mém studiu.

1 Obsah

Úvod	9
1. Stáří, stárnutí.....	10
1.1 Dělení věků.....	13
1.2 Kvalita života seniorů	14
1.3 Potřeby ve stáří.....	16
2 Sociální služby pro seniory v oblasti bydlení.....	19
2.1 Poskytovatelé sociálních služeb	23
2.2 Terénní práce sociálního pracovníka	24
3 Možnosti bydlení seniorů	26
3.1 Samostatné bydlení v rodinném či bytovém domě.....	29
3.2 Typy ústavního bydlení.....	32
3.2.1 Domovy pro seniory	33
3.2.2 Komunitní byty.....	33
3.2.3 Domovy pro osoby se zvláštním režimem	34
3.2.4 Chráněné bydlení a podpůrné bydlení	35
3.2.5 Domy s pečovatelskou službou	36
3.2.6 Další typy bydlení.....	37
4 Podpora samostatného bydlení seniorů	38
4.1 Pomůcky v bytě.....	38
4.2 Osobní péče	41
4.3 Ochrana seniora moderními prostředky vzdálené komunikace.....	42
Shrnutí teoretické části	44
5 Výzkumná část.....	46
5.1 Cíl šetření, výzkumné otázky a hypotézy	46
5.2 Metodický postup.....	47
5.3 Struktura dotazníku	47
5.4 Geografická charakteristická zkoumaného území.....	48
5.5 Charakteristika zkoumaného souboru.....	50
5.6 Vyhodnocení dotazníkového šetření bydlení seniorů.....	51
5.7 Vyhodnocení dotazníkového šetření bydlení ve stáří u mladé generace	60
5.8 Vyhodnocení výzkumu.....	72
Závěr.....	74
Seznam použitých zdrojů.....	77
Seznam příloh	82

Úvod

Tato diplomová práce se zabývá analýzou současného bydlení seniorů na Hlučínsku a vizí dnešní mladé generace, která se narodila od roku 1987, a ukazuje, jaké jsou její představy o bydlení ve stáří. Výzkum mezi občany měst a obcí na Hlučínsku se konal počátkem roku 2017 formou dotazníkového šetření. Téma této práce jsem si vybral díky mému bydlišti, jež je také na Hlučínsku, a také proto, že jsem patriotem tohoto území. Mezi další pohnutky, které mne vedly k napsání této práce, patří představa mého budoucího pracovního uplatnění. V budoucnu bych chtěl totiž pomáhat seniorům žijícím ve vlastním bydlení a napomáhat i při případném řešení v nestandardních životních situacích. Hlavním cílem práce je analýza současného bydlení seniorů a zmapování jejich ochoty k přestěhování do vhodného bydlení mimo oblast Hlučínska. Názory seniorů budou porovnány se současnými názory mladé generace na bydlení v seniorském věku, jak a kde by mladá generace chtěla prožít své stáří.

Oblast Hlučínska je velmi zvláštní v porovnání se zbytkem České republiky, je to díky specifické mentalitě a soudržnosti místních občanů. Téma seniorské bydlení se příliš nezabývá popisem osob, jež bydlí ve vlastní bytové jednotce. Často se nezmiňují ani osoby, které nebydlí s jinými generacemi, málo se ví také o tom, že jsou náchylnější k sociálnímu vyloučení a k finančním problémům. Přitom bydlení je jednou ze základních potřeb seniora.

V teoretické části této práce jsou popsány pojmy, jako jsou stáří a stárnutí, jež jsou charakterizovány v oblasti aktivního a kvalitního stárnutí, a potřeby, jež vyžadují občané ve stáří. Práce dále popisuje možnosti, jaké mohou sociální služby nabídnout při řešení jejich zdravotních nebo sociálních komplikací, jež je mohou v průběhu života potkat. Třetí kapitola popisuje možnosti bydlení seniorů v situaci, kdy není možné, aby žil ve svém přirozeném prostředí. V následující kapitole popisují různé metody podpory seniorského bydlení v jejich přirozeném prostředí.

V práci jsou využity metody sběru dat a informací zejména z monografických publikací, internetu. V analytické části této práce je použita metoda kvantitativního sběru dat, a to formou dotazníkového šetření. Při porovnávání výsledku dotazníkového šetření bude použita komparační metoda, v níž bude zhodnoceno, jak žijí dnešní senioři a jak by chtěla žít dnešní mladá generace.

V neposlední části bude analyzováno dotazníkové šetření a budou přiblížena data aktuální bytové situace na Hlučínsku. Také bude analyzováno dotazníkové šetření, které vyplňovala mladá generace na Hlučínsku. Mladí lidé v ní napsali představy o vlastním seniorském bydlení.

1. Stáří, stárnutí

Gerontologie je obecný pojem, který označuje nauku o seniorech a zkoumá jej z více aspektů jako například sociálního a psychického.¹ Zatímco geriatrie je lékařská disciplína, jež se zabývá medicínskými aspekty stárnutí, hlavně pak nemocemi, geriatrie se specializuje na prevenci, diagnostiku a rehabilitaci chorobných stavů starších lidí. Jako samostatný obor vznikl v České republice od roku 1974, kdy vznikaly také první LDN.²

Stárnutí je variabilní proces, který podle geriatrie nelze jednoduše popsat. Stáří je normální lidský proces, jímž si projde každý člověk během svého života. Je také nazývaný pozdní fází ontogeneze. Jako jednu z definic stáří můžeme uvést, že starší občané jsou častěji nemocní a častěji jsou hospitalizováni v nemocnicích s více léky. Toto pojetí však není jasně dané pro všechny. Seniora lze definovat také jako osobu se sníženou výkonností a funkčními změnami organismu. Starší člověk byl jinak vnímán v 19. století a jinak je vnímán nyní, a to jak z hlediska psychologického, tak somatického. Celosvětově se zaznamenává stárnutí populace (v Itálii je již skoro čtvrtina obyvatel z celkové populace nad 65 let). Tato skutečnost je dána nižší porodností a vyšším věkem dožití.³ Při zvyšování věku dožití nastupuje v mnoha společnostech diskriminační prvek zvaný ageismus. Jedná se o diskriminaci a segregaci občanů jen podle věku, a nikoliv podle jiných objektivních veličin (znalosti, dovednosti a jiné). Poprvé o tomto problému hovořil v roce 1968 americký psychiatr Robert Butler, který napsal článek do Washingtonu o segregaci bytové politiky.⁴ Ageismus je předsudečné jednání s prvky diskriminace pouze na základě věku. Bariéry mohou být fyzické, institucionální nebo prostorové. Jako specifická forma je brán tzv. prostorový ageismus, kdy je bráněno jedincům přístupu ke zdrojům na základě jakékoliv překážky v prostoru, která často nemusí být nijak zamýšlena. Tyto překážky vznikají často v rámci měnící se urbanizací města, kdy proběhne změna rázu takového města. V důsledku tohoto znevýhodnění v prostoru vzniká také narušení environmentální spravedlnosti. Jedná se o distribuci environmentálních výhod a zátěže na společnost. Americká agentura pro životní prostředí EPA hodnotí environmentální spravedlnost jako rovné a smysluplné zapojení všech lidí bez rozdílu do podpory a rekreace jedince

¹ HOLMEROVÁ, I., JURÁŠKOVÁ, B., ZIKMUNDOVÁ, K. a kol. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. Praha 2007, s. 6.

² GULOVÁ, L. *Sociální práce*. Praha 2011, s. 67.

³ HROZENSKÁ, M. a DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha 2013, s. 14.

⁴ O ageismu [online] 2006 [cit. 30. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.ageismus.cz/index.php@m=2&lang=cz.html>.

v přírodním prostoru.⁵ V České republice tento pojem rozšířila v roce 2005 v rámci své publikace socioložka Lenka Vidovičová, která popisovala diskriminaci starších osob na trhu práce.⁶

Staré lidi lze obtížně zkoumat z historického hlediska, protože před sto lety popis seniorů vypadal zcela jinak a to nejen proto, že se nedoživali tak vysokého věku jako nyní, ale také proto, že dynamičnost prostředí, životní styl a životní prostředí se razantním způsobem proměnily. Navíc se úloha starého člověka měnila v závislosti na tom, zda byla válka, nebo ne. V době války byli staří lidé zatracováni a v době míru naopak uctíváni. V dnešním světě, kdy ikonou je mladý člověk, je často stáří nechtěné. Přináší ale s sebou mnoho životních zkušeností a životního nadhledu nad tématy všedních dnů. Senior si buduje nějaký vlastní časoprostor, jenž je následkem jeho dosavadního profesního, kulturního a rodinného života. Senior si také rád užívá nabytou svobodu k využívání volnočasových aktivit.⁷

Stárnutí je proces, kterým prochází každý jedinec od narození.⁸ Stárnutí ovlivňuje genetická dispozice a vnější faktory – mezi ně můžeme zařadit například životní styl a životní prostředí. Ve stáří dochází také ke zpomalování reakční doby a poklesu kognitivních procesů.⁹ Stáří se dá totiž přirovnat k dětství. Děťství začíná nebytím a stáří jím končí.¹⁰ Nelze jasně definovat, kdy začíná etapa stáří a kdy naopak končí produktivní věk. U každého je tento věk individuální. Riegerová ve své publikaci uvádí, že seniorský věk nastupuje od 60 let a nad 90 let věku již nastupuje kmetský věk.¹¹

Stárnutí je tedy proces, který patří k lidskému koloběhu života, a u každého tento proces probíhá individuálně. Senior dnešní doby je jiný než senior před padesáti nebo sto lety. K hlavním rozdílům patří fakt, že nynější senior se dožívá výrazně vyššího věku ve výrazně kvalitnější duševní a fyzické kondici, než se dožívali jeho předci. Podílí se na tom zásahy moderních lékařských postupů, díky kterým mohou senioři vypadat mladší a mohou tak více zapadnout do ideálu krásy dnešní doby.

⁵ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ, D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 167.

⁶ O ageismu [online] 2006 [cit. 30. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.ageismus.cz/index.php@m=2&lang=cz.html> .

⁷ SAK, P. a KOLESAROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů* Praha 2012, s. 15.

⁸ RIEGROVÁ, J. a ULBRICHOVÁ, M. *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu: příručka funkční antropologie*. Olomouc 1993, 14.

⁹ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II. Praha* 2008, s. 310.

¹⁰ SAK, P. a KOLESAROVÁ, K. *Sociologie stáří a seniorů* Praha 2012, s. 14.

¹¹ RIEGROVÁ, J. a ULBRICHOVÁ, M. *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu: příručka funkční antropologie*. Olomouc 1993, s. 14.

Aktivní stárnutí

Pojem aktivní stárnutí vzešel z pojmu teorie aktivity, která začala vznikat na přelomu 50. let minulého století na hraně sociologie a gerontologie. Teorie aktivity v té době nově představoval poproduktivní věk, v němž má jedinec období zaneprázdněnosti, kreativity, zdraví a mobility. Můžeme také říct, že dobré aktivní stárnutí je tehdy, pokud je mobilita, pohyblivost a aktivnost člověka na takové úrovni, že si může jedinec své veškeré potřeby uspokojit sám. Tento pojem se tak stal významnou součástí proměňujícího se obrazu stáří, kdy se k lidem začalo přistupovat v takové rovině, že již nejsou jen nějakými pasivními příjemci pomoci, ale je nutné k seniorům přistupovat v rámci jejich práv a saturovat jejich psychické potřeby.¹²

V posledních letech je velmi diskutovaný problém aktivního stárnutí. Na tento problém neexistuje nějaká jednoznačná definice a to hlavně v oblasti šíře, jakou by tento problém měl postihnout. Obecně se akademická obec shodla na tvrzení Mezinárodní zdravotnické organizace z roku 2002, že se jedná o „proces co nejlepšího využití příležitosti pro zdraví, participaci ke zlepšení kvality života seniorů.“ Koncept je založen na trojnožce pilířů bezpečnosti, participace a zdraví. Jedná se o aktivní zapojování jedinců do všech oblastí života (kulturní, bezpečnostní, sociální a další). Koncept byl vytvořen v 90. letech minulého století a nahradil pojem teorie stárnutí. Jednotlivé pilíře aktivního stárnutí byly používány samostatně jako teze převážně v USA. Vládní agendy po celém světě ale principy aktivního stárnutí do svých dlouhodobých plánů zahrnují převážně jen jako ekonomickou inkluzi, a to v podobě zvyšování důchodového věku. Tato skutečnost je zapříčiněná hrozbou neudržitelnosti důchodového systému a taky zvýšením nákladů na chronické pacienty ve zdravotnickém systému při nárůstu počtu seniorů. Aktivní senior, který je zdravý a soběstačný, si tak prodlužuje svůj život, protože fyzická aktivita a sociální participace údajně udržuje duševní svěžest. V plánech aktivního stárnutí je také vždy psáno, že by senior své volné časové kapacity, které má po placené práci, mohl využít pro dobrovolnickou činnost a předat tak své zkušenosti, jež nabyl, společnosti. Díky studiím ze zahraničí je potvrzeno, že senior, který vykonává dobrovolnickou činnost, má své potřeby lépe saturovány a jeho kvalita života je na vyšší úrovni.¹³

V bytové problematice se nejčastěji jedná o problematiku bezpečnosti seniorů při vstupu, nebo při vniknutí nepovolaných osob. Prvky aktivního stárnutí nás v dnešní době provází

¹² VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L. a KAFKOVÁ PETROVÁ, M., SÝKOROVÁ, D., *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 130.

¹³ KAFKOVÁ PETROVÁ, M. *Šedivější hodnoty? Aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. Brno 2013, s. 29.

ve všech oblastech života seniora tak, aby dotyčný neupadl do problému sociální, ekonomické anebo finanční exkluze a aby dokázal svůj zbytek života prožít pozitivně a radostně.

1.1 Dělení věků

Život jedince se může posuzovat podle několika kritérií. Některá z nich ve své publikaci uvádí Ladislav Hegyi. Ten rozlišuje pět druhů věků:

- Chronologický věk – řídí se podle kalendáře.
- Biologický věk – vzniká důsledkem genetiky a životního stylu.
- Funkční věk - je dán funkčním potenciálem člověka, jenž je souhrnem charakteristik biologických, psychologických a sociálních.
- Psychologický věk – je důsledkem funkčních změn v průběhu stárnutí.
- Sociální věk – zahrnuje hranici důchodového věku v dané zemi a změnou životního programu.¹⁴

E. H. Erikson rozdělil seniorský věk na období raného stáří a období pravého stáří. Podle něj je hranice pro starého člověka 60 let a milníkem mezi raným a pravým stářím je 75 let věku. Úkolem starého člověka je přijmout integritu vlastního života a na svůj život se dívat pozitivně, aby byl připraven na jeho konec. K dosažení takovéto integrity vlastního života je důležité, aby byl pravdivý k sobě samému a nic nepředstíral. Člověk by měl být také smířen se svým životem a veškeré zážitky a problémy brát s nadhledem a s přehledem. V neposlední řadě by měl také umět předat své zkušenosti dále. Generační kontinuita ale také nejlépe funguje v rodině anebo v úzkém kruhu nejbližších, kde po smrti štafetu moudrého starce přebírá další člen rodiny. Podle C. G. Junga je naopak stáří procesem individuace v druhé polovině života. Takový člověk je na vrcholu osobního rozvoje. Postoj ke stáří je velmi individuální.¹⁵

V devadesátých letech minulého století Baltes a Laslett charakterizovali tzv. čtvrtý věk. Jedná se o období člověka, kdy je už apatický ke svému okolí a ztrácí se jeho soběstačnost a sebedůvěra. Není nijak pevně stanoveno, kdy senior vstupuje do čtvrtého věku. Tato hranice je posouvána také podle lokality, ve které senior žije, zda se nachází v rozvojovém světě, anebo v euroasijském kontinentě. Tato hranice osciluje mezi 75-87 let. Zlom mezi třetím a čtvrtým věkem nastává velmi individuálně. Záleží na zdravotním a psychickém stavu daného jedince. Ve veřejném diskursu tak existují dva protichůdné názory, a to seniora

¹⁴ HEGYI, L. *Klinické a sociálne aspekty ošetrovania starších ľudí*. Trnava 2001, s. 30.

¹⁵ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II*. Praha 2008, s. 300.

aktivního, který se dokáže sám o sebe postarat jen se sníženou soběstačností, a seniora pasivního, jenž je již ke svému životu apatický.¹⁶

Život se dá dělit podle několika faktorů, jež zde byly vyjmenovány. Jen chronologický věk je nějak měřitelný objektivními metrikami. Jinak je věk subjektivním faktorem. Žádní dva jedinci nebudou ve stejném chronologickém věku vypadat stejně, jelikož každý má jiné starosti a jiný životní styl.

1.2 Kvalita života seniorů

Kvalitu života lze posuzovat z hlediska více faktorů - sociálních, zdravotních, ekonomických, ale také jako interakci s prostředím a environmentálních podmínek. V medicíně a psychologii se jedná o stav celkové fyzické, duševní a psychické pohody.¹⁷ Celý koncept kvality života je velmi bohatý a rozvětvený a v zásadě lze život seniora rozdělit na subjektivní a objektivní stránku kvality života. V subjektivní stránce života se jedná o cítění kvality života samotným seniorem a jeho vnitřní cítění. Objektivním charakterem kvality života můžeme chápat jako měřitelné znaky kvality životních podmínek. Kvalita života v sousedství nemá až takový vliv na subjektivní kvalitu života seniora. Je zde mnoho faktorů, mezi které patří lokalita místa, do něhož je daná bytová jednotka umístěna, množství zeleně ve městě a možnost sociální interakce s okolím, včetně ekonomických možností seniora. Pro vztah v rámci sousedství je také důležitý věk seniora, kdy platí, že čím je senior starší, tím se mu zužuje jeho rádius mobility a možnosti sociální interakce. Mnoho seniorů, a to již od výzkumu v roce 1995, který vypracoval Farquahar, hodnotilo svoji aktuální subjektivní kvalitu života jako velmi pozitivní. Sníženou kvalitu života z hlediska mobility anebo zdravotních komplikací nehodnotili tak špatně s ohledem na to, jak jsou na tom ostatní. Svě neduhy způsobené věkem si kompenzují jinými radostmi života, jako je například setkání s vnoučaty a rodinou. Naopak negativně ve stejném výzkumu hodnotili ztrátu sociálních kontaktů, bezmocnost a vlastnictví k vlastní bytové jednotce.¹⁸ Dále podle Moraga je kvalita života definována jako rozsah prožívání, které zápasí se zkušenostmi, a také jako individuální vnímání jeho pozice v kulturně-hodnotovém prostředí dané společnosti a tím, co je pro daného jedince považováno jako důležité.¹⁹ WHO kvalitu života označila jako individuální pozici daného jedince ve společnosti ve vztahu k jeho zájmům, očekáváním a požadavkům. Podle Musschenga, který je předním odborníkem na kvalitu života v medicíně, se kvalita

¹⁶ KAFKOVÁ PETROVÁ M. *Šedivější hodnoty? Aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. Brno 2013, s. 35.

¹⁷ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 65.

¹⁸ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 43.

¹⁹ HUDÁKOVÁ, A., MAJERNÍKOVÁ, L. *Kvalita života seniorů v kontextu ošetřovatelství*. Praha 2013, s. 35.

života ve stáří dělí na tři úrovně: jako stupeň normálního fungování, jako stupeň spokojenosti s prožitým životem a jako úroveň lidského rozvoje. Český psycholog Jaro Křivohlavý dodává, že nejvíce je senior spokojen s kvalitou života, pokud jako dobrou hodnotí úroveň prožitého života. Ke kvalitě života také neodmyslitelně patří smysl života. Smyslem života je chápána nějaká spiritualita. Smysl života zjišťujeme tak, že si člověk pokládá otázku – Proč jsem tady na tomto světě a za jakým účelem?²⁰ Pro seniora je dalším důležitým znakem kvality života jeho vlastní soběstačnost a to jak finanční, tak zdravotní. Svou zdravotní soběstačnost si senioři nejvíce považují po dosažení 80 let věku.²¹

Kvalitu života začali měřit američtí vědci od 50. let minulého století. Měří se na základě hospodářského a ekonomického prožívání daného života. Nelze jednoznačně říci, jak změřím kvalitu života. Je to hodně závislé od toho, jaké faktory budu zkoumat. Nejvýraznějším faktorem pro měření kvality života u seniorské populace je zdraví a také pocity štěstí spolu s životní spokojeností. Hodnota života je dána jim samotným a naplněním humánního minima dle společenských podmínek v daném kulturně-historickém prostoru a v daném čase. Podle WHO lze kvalitu života měřit podle fyzického zdraví, psychického zdraví, úrovně nezávislosti na třetí osobě, sociálními vztahy, prostředím, kde žijeme, a spiritualitou.²²

Kromě zdraví je také důležitá pohoda. V evropských průzkumech se často hodnotí ekonomické, sociální a zdravotní dopady na daného jedince. Po zdravotní stránce nejhůře dopadly země ze severu Evropy, a to zejména Dánsko, kde chronickými nemocemi trpí více než polovina obyvatel země. Pokud seniora chronické nemoci příliš limitují v jeho běžném životě, tak jeho subjektivní pocit kvality života prudce poklesne. Nejhůře se ve výzkumech hodnotí kognitivní a emocionální reakce, které často závisí na subjektivních pocitech daného jedince v daný den. Koncepce kvality života by tedy měl být multidimenzionální a dynamický měnící se stav prostředí, ve kterém jedinec žije.²³

Johan Wolfgang von Goethe řekl: „...starý člověk ztrácí jedno z velkých lidských práv; není již posuzován svými, svou generací.“ A často od mladší generace je chráněn od svých omylů. Znamená to tedy, že anglo-americká společnost svým seniorům ztrácí prvky dospělosti a přirovnává je k dětem, které také chrání, a také díky tomu, že je dnešní společnost orientována na úspěch a rychlost, je starý člověk vyřazován ze společnosti a uplatňuje se také teze Goethova, kdy o seniorech rozhodují jiní.²⁴

²⁰ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 66.

²¹ HUDÁKOVÁ, A., MAJERNÍKOVÁ, L. *Kvalita života seniorů v kontextu ošetřovatelství*. Praha 2013, s. 46.

²² HROZENSKÁ, M. a DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha 2013, s. 24.

²³ HUDÁKOVÁ, A. a MAJERNÍKOVÁ, L. *Kvalita života seniorů v kontextu ošetřovatelství*. Praha 2013, s. 44.

²⁴ GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno 2006, s. 28.

Kvalita života je těžko měřitelná, jelikož ke spokojenosti potřebuje každý jedinec jiné požadavky. Vliv má také fakt, jak prožijí lidé dobu v produktivní části života, to se pak odráží v kvalitě jejich života na jeho sklonku. Pokud zdravotní stav, popřípadě pomoc okolí, seniorovi dovolí, chtěl by své stáří dožít v místě, kde prožil většinu svého života a kde má již nějaké sociální zázemí. Jakákoliv změna bydlení musí být řešena velmi citlivě.

Naopak výhodu bydlení seniorů v domovech s pečovatelskou službou spatřuji v těch případech, kdy jsou staří lidé izolováni od vnějších sociálních vazeb ve svém domácím prostředí. Sklonek svého života mohou senioři prožít se svými vrstevníky, se kterými by se jinak nesetkali, a mohou si vyprávět o svých zkušenostech a zážitcích.

Nevýhodou bydlení v domovech pro seniory a dalších podobných typech zařízení je jakási uniformita denního řádu. Tento typ bydlení je určen seniorům, kteří kromě pečovatelské občasné pomoci potřebují již také větší zdravotnickou pomoc, nebo jsou zcela závislí na pomoci druhých.

1.3 Potřeby ve stáří

Obecně lze potřebu definovat jako nedostatek něčeho chybějícího, a jeho odstranění je proto žádoucí. Pojem potřeba je velmi obsáhlý a nelze na něj jednoznačně odpovědět. Pro Milana Nakonečného je potřeba základní forma motivu pro uspokojení dané dimenze, a to ať už sociální, biologické, anebo duchovní, která jej posunuje dopředu k jeho odstranění. Naopak Šámanková ve své publikaci popisuje potřebu jako: „*Potřeba je stav organismu, který je charakterizován dynamickou silou, která vzniká z pocitu nedostatku nebo přebytku v oblasti biologické, psychologické, sociální nebo duchovní. Naplnění potřeb směřuje k vyrovnaní a obnovení změněné obnovy organismu.*“²⁵

Zřejmě nejznámější teorii potřeb vytvořil v polovině minulého století americký psycholog A. H. Maslow, který tyto potřeby seřadil podle naléhavosti. Tyto potřeby rozdělil dále do dvou skupin, první skupinu zaměřil na odstraňování nedostatků a druhou na dosahování potřeb. Při odstraňování nedostatků je nejdůležitější mít zabezpečené biologické potřeby (jídlo, pití, spánek, domov, sex,...), dále zde patří potřeby jistoty a bezpečí, následují sociální potřeby (přináležitost k dané skupině, láska a další). Na nejvyšším stupni pyramidy v oblasti odstraňování nedostatků je potřeba úcty a uznání (sebeúcta, nezávislost,...). Dále zde řadíme potřeby, kterých by daný jedinec chtěl dosáhnout. Na nejnižším stupni jsou poznávací potřeby (znalosti, smysl,...), po nich následují estetické potřeby (krása, rovnováha, harmonie).

²⁵ PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Ostrava 2015, s. 31.

Na špici celé pyramidy je seberealizace a sebenaplnění (osobní růst) následováno sebetranscendencí (něco, co přesahuje sebe samého).²⁶

K dalším teoretikům patří chilský ekonom Manfred Max-Neef, jenž se zabýval převážně chudobou.²⁷ Ten tvrdí, že základní lidské potřeby nejsou nijak dělitelné hierarchicky, ale jsou univerzální a neměnné ve své povaze. Tento autor potřeby charakterizuje jako konečné ve všech kulturách a časových prostorech. S Maslowem se shodli na tom, že systém je vzájemně propojen a interaktivní. Jeho základní jednotky jsou bytí, ochrana, cit, láska, porozumění, participace, rekreace, tvoření a svoboda. Formy uspokojení nabývají různých podob a získávají přidané charakteristiky.²⁸

Uspokojení potřeb seniorů tak ovlivňuje jejich psychickou a fyzickou pohodu a zlepšuje se také pozornost, myšlení. Potřeby napomáhají ke zlepšení rovnováhy jednotlivých aspektů kvalitního života seniora. Všichni lidé mají stejné potřeby, ale v průběhu života se mění a dozrávají jednotlivé aspekty lidského života. Každý senior tyto potřeby může mít jiné a jinak je potřebuje saturovat, proto není vhodné dělat obecné premisy, ale nastavit systém saturování potřeb tak, aby to vyhovovalo jednotlivým seniorům. V oblasti aplikovaných výzkumů se potřeby seniorů zkoumají ve spojitosti s kvalitou jejich života.²⁹

Pro starší osoby je důležité, aby byly zachovány vlastní kompetence a aby byl jedinec stále samostatný v základních činnostech. Tím se takélepší jeho psychická kondice a duševní zdraví. S ním souvisí dobrý zdravotní stav neomezující ho v jeho aktivitách. Dobrou psychickou kondici může také zlepšit dobře fungující rodina nebo sociální skupina, která jej nenechá osamoceně, a bude s ním v interakcích. Vztah je nejčastěji ovlivněn teritoriální vzdáleností generací. Ten nejtěsnější si budují senioři mezi svými sourozenci. Mezigenerační solidarita nejvíce ovlivňuje citovou oporu, poskytování rad a informací a reálnou pomoc. Nejvíce tuto roli plní seniorky. Vzhledem k nejmladší generaci jsou senioři spíše podavatelé moudrosti, opatrovatelé a obranářští.³⁰

Potřeba je hnací silou, která žene člověka v životě dál k jeho naplnění v oblasti základních lidských potřeb. Zřejmě nejznámější je naplnění lidských potřeb podle Maslowovy pyramidy potřeb, kdy pocit bezpečí je jedním ze základních potřeb lidské existence. Tímto pocitem bezpečí je často myšlen osobní prostor daného jedince, kde má své soukromí před vnějším světem (pro někoho to může být vlastní bytová jednotka a pro někoho pronajatá místnost, v níž žije). Způsob bydlení tedy úzce souvisí s naplněním potřeb seniora i kvalitou života.

²⁶ HÁJEK, 2012 in DVORÁČKOVÁ D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 43.

²⁷ NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. Praha 1996, s. 72.

²⁸ MAX-NEEF, M. A., Elizalde A. a Hopenhayn M.. *Human scale development: conception, application and further reflections*. New York 1991, s. 15.

²⁹ PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Ostrava 2015, s. 31.

³⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II*. Praha 2008, s. 310.

Nikdy nelze potřeby u daného jedince nijak zobecňovat do větších celků – každý je má jiné. U starších osob je důležité, aby byla zachována vlastní soběstačnost a samostatnost, aby si mohli základní lidské potřeby obstarat sami.

2 Sociální služby pro seniory v oblasti bydlení

Sociální služby jsou jedním z moderních nástrojů sociální politiky jednotlivých zemí. V nadnárodním hledisku jsou tyto rámce poskytování sociálních služeb, respektive celé sociální politiky, zaimplementovány ve Všeobecné deklaraci lidských práv schválené valným shromážděním OSN v roce 1948 a také v zakladatelské smlouvě Evropské unie z roku 1957, zvané jako „Římská smlouva“. Tyto principy se v Evropské unii rozvíjí až do dnešních let, kdy ve strategii Evropa 2020 se klade důraz na chudobu, nezaměstnanost a sociální vyloučení. Evropská unie pomáhá členským státům k plnění těchto podmínek pomocí Evropského sociálního fondu. Sociální služby mají za úkol řešit nepříznivé životní situace, které mohou nastat. Sociální služby v evropském pojetí mají tyto společné znaky: nehmotnost, spotřebitelnost ihned, variabilita a neoddělitelnost od spotřeby.³¹

Sociální služby se v České republice poskytují podle zákona 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů a úpravou několika vyhlášek v několika typech dle potřeby daného klienta. Sociální služby jsou poskytovány terénně, ambulantně anebo lůžkovou formou. Do sociálních služeb se řadí sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Služby sociální péče pomáhají klientům k zajištění fyzické a psychické soběstačnosti. Mezi služby sociální péče řadíme osobní asistenci, pečovatelskou službu, tísňovou péči, průvodcovské a překladatelské služby, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy důchodců, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy se zvláštním režimem a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních na tzv. „sociálních lůžkách“. Dále mezi služby sociální prevence patří sociálně aktivizační služby pro seniory a azylové domy.³²

Sociální služby jsou ve středoevropském kontextu poskytovány osobám, jež potřebují nějak saturovat své potřeby, na které již jim nestačí své vlastní síly, popřípadě je nemohou vykonávat sami z důvodu oslabení jejich psychických a fyzických sil. Služby nabízejí poskytovatelé, kteří k tomu mají příslušné oprávnění.

Služby sociální práce pro zajištění potřeb seniorů

Služby sociální práce mohou být poskytovány ve dvou formách, a to buďto terénně, anebo ambulantně. Terénní sociální služby jsou ty služby, jež jsou poskytovány v domácnostech seniorů. Senior tak může i nadále žít ve svém domácím prostředí, které je pro něj přirozené a z psychologického hlediska nejméně stresující. Sociální pracovník dojíždí do jeho

³¹ PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha 2015, s. 18.

³² PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Ostrava 2015, s. 22.

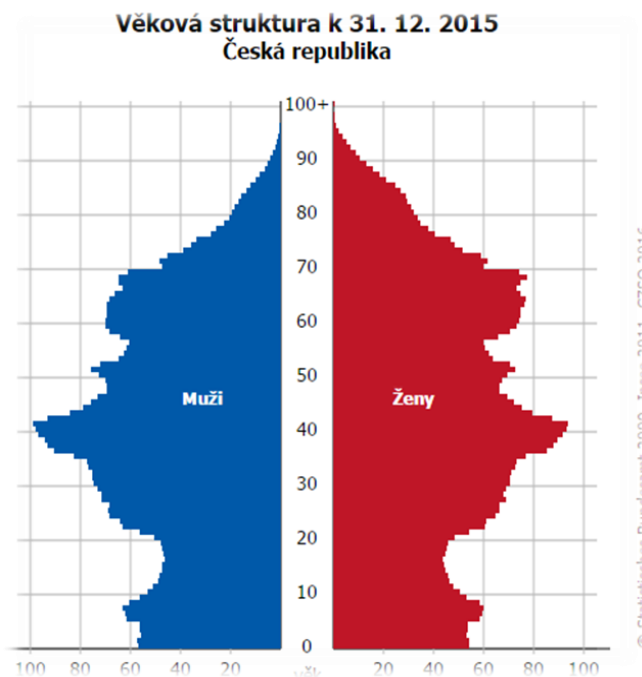
bytové jednotky a poskytuje služby sociální práce na místě (např. mezi takové služby můžeme zařadit podporu při osobní hygieně, úklid a další služby v domácnosti). Mezi ambulantní služby můžeme zařadit ty, kdy senior sám dojíždí ze svého přirozeného prostředí a kdy je mu poskytována například nějaká aktivizační služba. Senior zde stráví daný časový úsek a opět se navrací do svého přirozeného prostředí (např. patří sem Centra denních služeb, Denní stacionáře). Posledním typem sociální služby je pobytová forma. Tato forma sociální služby je určena těm jedincům, kteří již nezvládají žít ve svém přirozeném prostředí a potřebují stálou pomoc třetí osoby. Mezi taková zařízení patří domy s pečovatelskou službou anebo domovy důchodců. Sociální služby zaměřené na práci se seniory budou čím dál vyhledávanější, jelikož počet seniorů bude stále narůstat, do roku 2050 bude třetina obyvatel České republiky starší 65 let. To znamená, že budou tři senioři na jednoho ekonomicky pracujícího občana. Ovšem již v dnešní společnosti lze nalézt některé příbuzné, jež se o své blízké seniory nejsou schopny postarat. Míst v sociálních ústavech je v současné době také nedostatek. Generační vztahy mezi rodinami a seniory lze seskupit do těchto pár bodů: zodpovědnost rodičů vůči svým dětem; zodpovědnost dětí vůči svým rodičům již dnes není samozřejmostí; existuje představa, že o seniory se má starat stát; bude chtít mladá generace věnovat péči a finance o své seniory.³³

Z níže uvedeného grafu 1 je patrné, že obyvatelstvo České republiky bude stárnout, a jedna z kritických oblastí může nastat v okamžiku, jakmile se dnešní lidé narození v sedmdesátých letech minulého století dožijí důchodového věku. Tento faktor spolu s prodlužujícím se věkem dožití v celé Evropě (toto je patrné i na počtu stoletých, kterých radikálně přibýlo oproti období před padesáti lety) je odstrašující pro penzijní systémy. Zcela jistě se v budoucnu jednotlivým státům zvýší náklady na vyplácení starobních důchodů a již dnes mají státy nedostatek finančních prostředků v těchto systémech. Prozatím největší propad generační křivky můžeme zaznamenat u mladé generace narozené po roce 1990. V roce 2050 dle prognóz Českého statistického úřadu by na území ČR mělo žít 30 % obyvatel starších 65 let, bude tak klesat podíl produktivní populace, a proto se také musí změnit v nejbližších dvaceti až třiceti letech financování důchodového účtu. Z hlediska bytové situace můžeme z grafu vyčíst, že do 64 let žijí většinou oba manželé v bytových jednotkách. Rozdílovou hranicí je věk 64 let, od kterého v České republice převažují ženy nad muži.³⁴

³³ GULOVÁ, L. *Sociální práce*. Praha 2011, s. 68.

³⁴ Věková struktura [online] 2016 [cit. 18. 10. 2016] Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>.

Graf 1: Věkové složení obyvatel k 31. 12. 2015 podle pohlaví

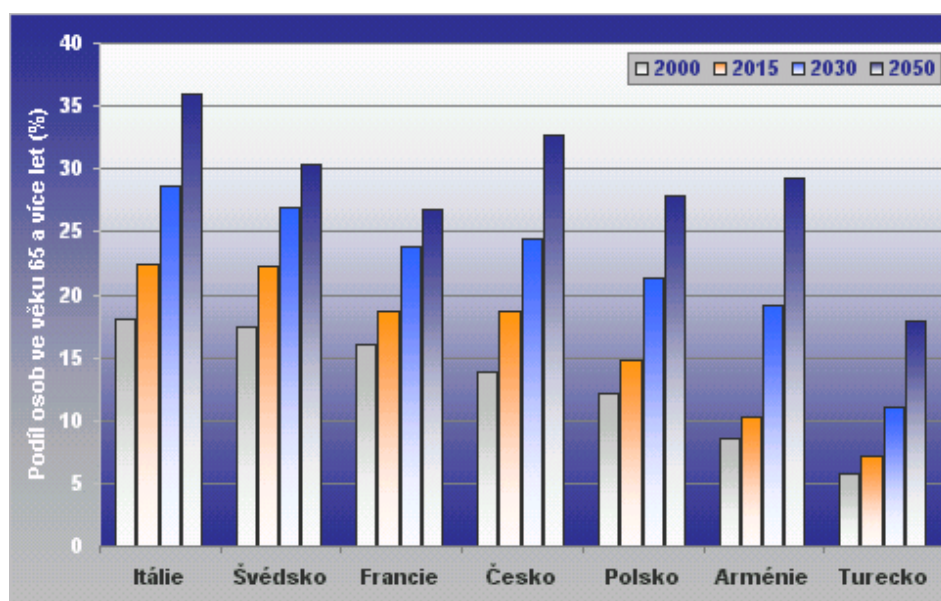

Zdroj: Věková struktura [online] 2016 [cit. 18. 10. 2016] Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>

Přestože populace v České republice stárne, a již nyní je věkový průměr historicky nejvyšší, tak v evropském měřítku patříme k zemím evropského průměru. Více než tři pětiny dnešní seniorské populace patří do věkové skupiny 60-75 let, převážně se jedná o vdovy, které se dožívají o 6-8 let více nežli muži. Demografové již na počátku tisíciletí upozorňovali, že délka dožití u žen se bude prodlužovat až na takovou délku, kdy ve vdovském stavu budou tyto ženy i 15 let. S tím také souvisí sociální rizika úpadku do chudoby, pokud penze žen nebudou stále dosahovat výšky penzí u mužů.³⁵ V níže uvedeném grafu 2 je tedy patrné, že nejstarší obyvatelstvo má Itálie, kdy v roce 2050 budou lidé nad 65 let věku tvořit více než 35 % obyvatelstva státu. Mezi další státy, v nichž bude tento trend také strmě růst, a kde se mohou očekávat problémy se sociálními a zdravotními aspekty stárnutí, stejně jako v České republice, jsou Švédsko a Arménie. Problém se očekává zejména ve Švédsku, protože již nyní ve Švédsku funguje velmi štědrý sociální systém.

³⁵ SÝKOROVÁ, D. *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Praha 2007, s. 44.

Graf 2: Vývoj podílu osob ve věku nad 65 let ve vybraných evropských zemích v období 2000-2050

Pramen: Recent Demographic Developments in Europe 2001. Strasbourg: Council of Europe Publishing (in www.demografie.info).

Zákon 108/2006 Sb., O sociálních službách

Tento zákon je stěžejním zákonem pro práci v sociální oblasti. Tento zákon upravuje podmínky pro poskytování sociální péče fyzickým osobám nacházejících se v nepříznivé sociální situaci, a to prostřednictvím sociálních služeb, anebo příspěvku na péči. V zákoně jsou také popsány všechny sociální služby a rozsah činnosti, který je v rámci dané služby zajištěn pro sjednocení sociálních služeb v rámci státu tak, aby každý občan v dané sociální službě obdržel stejný rozsah činnosti. Dále je v zákoně definován stát jako organizace, která poskytuje sociální služby, včetně toho, u koho a jak se registrovat. Zákon dále vymezuje, kdo může kontrolovat výkon organizace vykonávající sociální služby, jako jsou vzdělanostní předpoklady pro dané pracovníky v sociálních službách.³⁶

Sociální služba, která je poskytována podle tohoto zákona a chtěla by čerpat dotace a pravidelné příspěvky od státu, musí být registrována jako sociální služba registrována u místně příslušného krajského úřadu.³⁷ Sociální službou se rozumí činnost nebo soubor činností, které vedou k zajištění jedince nebo rodiny před nepříznivou sociální situací. Nepříznivou životní situací se rozumí oslabení anebo ztráta schopnosti z důvodu věku, fyzických sil a dalších limitujících faktorů vedoucí k sociální exkluzi a sociálnímu vyloučení.

³⁶ SOKOL, R. a TREFILOVÁ, V. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha 2008, s. 56 - 57.

³⁷ PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha 2015, s. 19.

Dlouhodobým zhoršeným zdravotním stavem se rozumí takový stav, který trvá déle než jeden rok.³⁸

Vyhláška č. 505/2006 Sb.,

Touto vyhláškou jsou určeny maximální částky k úhradě za jednotlivé úkony včetně základního rozsahu činností prováděných sociálních služeb. V této vyhlášce jsou dále uvedeny limity, například zdravotní (fyzická osoba může být odmítnuta jen z důvodu, že je potřeba její hospitalizace v ústavním zařízení), které znemožňují provést danou sociální službu. Tato vyhláška obsahuje také přílohy, které obsahují úkony, které musí daný klient zvládnout pro stanovení rozsahu závislosti (mobilita, orientace, komunikace, stravování, oblékání a obouvání, tělesná hygiena, výkon fyziologické potřeby, starost o zdraví a o domácnost a osobní aktivity) a rozsah minimálních standardů sociální služby. Také tato vyhláška vymezuje obory vzdělání, kde není důležité doplnit si nutné minimum vzdělání v sociálních službách.³⁹

2.1 Poskytovatelé sociálních služeb

Poskytovatelem sociálních služeb se může při splnění daných podmínek stát územně samosprávný celek, popřípadě ministerstvem jím podřízené orgány, popřípadě státní příspěvkové organizace, které jsou právnickými osobami. Dále mohou být poskytovatelem sociálních služeb další právnické nebo fyzické osoby, které také splní předem dané podmínky.⁴⁰ Tyto organizace jsou buďto ziskové, nebo neziskové. Tato kritéria jsou definována v zákoně 108/2006 Sb., o sociálních službách. Sociální služby pro své občany financuje stát a občan si jen spolupodílí malým dílem na poskytování systému.⁴¹

Finanční prostředky, jež získají poskytovatelé sociálních služeb za své činnosti, se skládají z více finančních rozpočtů. Největší část za své služby poskytovatelé obdrží z rozpočtů státu anebo územně samosprávních celků a také z příspěvků na péči, který obdrží každý klient, jenž takovou péči potřebuje. V neposlední řadě si klient službu musí doplatit sám, popřípadě danou službu za něj uhradí donátor. Z důvodu udržitelnosti sociálních služeb bude nutné, aby se změnil systém proplácení služeb od zdravotních pojišťoven. Poslední variantou, jak získat finanční prostředky, je zažádat o nenárokovou dotaci. Tento zdroj příjmu je nejistý výsledkem a je administrativně velmi náročný.⁴²

³⁸ HROZENSKÁ, M. a DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha 2013, s. 70.

³⁹ Vyhláška č. 505/2006 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

⁴⁰ Zákon č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách.

⁴¹ HROZENSKÁ, M. a DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha 2013, s. 69.

⁴² PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha 2015, s. 46.

Po roce 1989, kdy byla provedena transformace sociálního systému a kdy byl také stanoven etický kodex pro pracovníky v sociálních službách, je kladen důraz především na to, aby bylo s klienty sociálních služeb jednáno vždy na základě lidských práv a zajištění jejich důstojného života. Služba by dále měla být poskytována individuálně na základě jasně definovaných plánů s klientem a na základě podepsané smlouvy o sociální službě. Sociální pracovník nesmí dále nijak diskriminovat klienta na základě věku, rasy a pohlaví. Poskytovatelé sociálních služeb měly by dále dodržovat tyto principy, které jsou dány vyhláškou č. 505/2006 Sb.:

- Princip dodržení práv účastníků – klienti jsou v nevyhovujícím postavení vůči dané organizaci, a proto by organizace měla vytvářet takové podmínky, aby svá práva naplnila.
- Princip respektování volby uživatelů – zařízení by mělo respektovat vůli klientů, a pokud s něčím nesouhlasí, organizace by jim měla vyhovět.
- Princip individuální podpory – organizace by se měla přizpůsobit každému klientovi a jeho možnostem.
- Princip zaměření na celek – na situaci klienta by se mělo pohlížet z komplexního hlediska, nikoliv jen z dílčí části.
- Princip flexibility – služby by se měly zaměřovat na klienta, nikoliv klient na službu.⁴³

2.2 Terénní práce sociálního pracovníka

Nejbližší vztah může senior získat se sociálním pracovníkem, který jej navštěvuje v jeho domácím prostředí. Sociální pracovník může také díky návštěvě lépe pochopit jeho domácího prostředí a analýzy jeho rodinných vazeb a dalších sociálních kontaktů. Lidé také sociální pracovníky nevyhledávají sami, protože si myslí, že je nepotřebují, ale sociální pracovníci je najdou sami. Takovému pracovníkovi se říká streetworker (je to sociální pracovník, jenž se pohybuje v terénu mezi seniory a vyhledává problematrické jedince). Terénní sociální práce je v největší míře aplikována u skupiny obyvatel, kteří žijí v nuzných sociálních podmínkách.⁴⁴

Sociální služby osobám žijícím samostatně jsou nejrozšířenějším typem sociálních služeb pro seniory. Ve strategických plánech Vlády ČR je jasně definováno, že prioritní je podpora seniora ve vlastním prostředí. Tyto typy služeb nabízejí komplexní péči a jsou časově flexibilní a přizpůsobí se potřebám seniora. Nejrozšířenější mezi terénními sociálními službami je pečovatelská služba, jež pomáhá seniorům a těžce zdravotně postiženým

⁴³ Společnost sociálních pracovníků – Ke stažení [online] 2016 [cit. 18. 10. 2016] Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>.

⁴⁴ GULOVÁ, L. *Sociální práce*. Praha 2011, s. 58.

jedincům, kteří z jakéhokoliv důvodu již nejsou schopni si sami obstarat nutné práce v domácnosti a další životní potřeby, anebo jejich rodinní příslušníci již tuto činnost nejsou schopni vykonávat. Tato služba pomáhá oddálit nástup do pobytového zařízení a podporuje samostatný a nezávislý život ve vlastním sociálním prostředí.⁴⁵

Na hranici terénní, ambulantní a pobytové služby jsou tzv. odlehčovací centra. Mnohé z nich zajišťují také dopravu svých klientů. V těchto centrech se konají různé aktivizační programy a cvičení ke zdokonalení anebo stabilizování zdravotního a psychického stavu. Tyto služby jsou také určeny k tomu, aby si pečující osoby mohli na chvíli odpočinout. Mezi všemi druhy sociálních služeb má ovšem hlavní úlohu sociální poradenství, kdy sociální pracovník by měl poradit klientovi kam se obrátit a na koho požádat o případnou následnou pomoc, aby se jeho situace vyřešila⁴⁶

Jestliže se soběstačnost seniora sníží natolik, že není již schopen sám, nebo s malou pomocí žít samostatně ve vlastním bytě, pak se v takovýchto situacích dostane do pobytových sociálních služeb. Ve výše zmíněných sociálních službách je mu kromě služeb pečovatelské péče, jež měl taktéž ve svém samostatném bydlení, poskytováno také ubytování a v některých případech také strava. Typickým příkladem může být dům pro seniory, ve kterém se poskytují sociální služby spojené s bydlením zejména osobám, které svou soběstačnost ztratily z důvodu věku. Pokud se k věku přidá také nějaké postižení (například různý typ demence) jsou takoví lidé umisťováni do domovů se zvláštním režimem, kde jim je také poskytována adekvátní zdravotnická péče podle jejich postižení.⁴⁷

⁴⁵ HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha 2013, s. 63.

⁴⁶ MALÍKOVÁ, E., *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*. Praha 2011, s. 45.

⁴⁷ HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D., *Volnočasové aktivity pro seniory*, Praha 2011, s. 9.

3 Možnosti bydlení seniorů

Bydlení je základním zázemím každého jedince, ale typy bydlení se liší podle kulturní a sociální linie v daném společenství. Britský badatel Peter König vidí bydlení jako místo, kde se posiluje intimita jedince, a přispívá se tak k budování vlastní identity. Pro seniory je bydlení také pocitem ontologického bezpečí, jehož lidé dosahují skrze pocit domova. Domov představuje z tohoto důvodu relativně stálé prostředí a to jak v oblasti materiální, tak sociální. Význam domova tak v seniorském věku stoupá z důvodu snížené mobility a zhoršeného fyzického a psychického stavu spolu s posilováním autonomie.⁴⁸

První známky sociální a zdravotní ochrany v domácnosti jsou již od pravěku, kdy se lidé starali o své blízké zraněné. V antice byly odloženy chudí a nemocní do tzv. veletudinárií. V dobách středověku byli staří a nemocní shromažďováni v kláštorech, kde jim byla poskytována sociální pomoc. Jako první s tímto nápadem přišli v 6. století Benediktýni. A teprve až od 16. století se o staré lidi měly za úkol starat se obce a města. Z tohoto důvodu například Praha zakládala ústavy pro zchudlé. První předchůdce dnešních domovů důchodců začaly vznikat až v 18. století, kdy se v Anglii a USA začaly stavět různé typy starobinců.⁴⁹

Pokud ale senioři měli možnost žít se svou rodinou, tak do konce 19. století žili spolu v jednom domě se svými potomky. Tento životní styl byl často velmi komplikovaný. Jakmile nejstarší populace zeslábla, předala svůj statek a svůj majetek další generaci a odešla na výměnek, kde se o ně starala další generace. Výměnek zajišťoval dožití ve svém domě. Nastupující generace tak měla za úkol obstarat dostatek potravin nejen pro sebe, ale i pro své seniory. Tento systém sociální pomoci se začal hroutit nastupující industrializací, kdy nejmladší generace pracovala v továrnách a měla na rodinné statky již jen omezený čas. Postupem času se nejdůležitější rodinou stává rodina nukleární. Rodiny se sestěhovaly z vesnice do měst, aby to měly blíže do továren.⁵⁰

V době komunistického režimu až do roku 1989 byla veškerá výstavba bytů pod kontrolou státní moci. Byty byly rozdělovány tak, aby nastala relativní sociální rovnost a byly nějak standardizovány rozměrů bytů podle počtu obyvatel dané bytové jednotky. Tím se bytové domy nestavěly podle tržní potřeby, ale pod státní kontrolou. Stát tyto byty dnešním seniorům dával jako sociální jistoty při práci. Po roce 1990 došlo k privatizačním tendencím bytů, které byly pod státní kontrolou. Tyto byty byly privatizovány buďto majitelům,

⁴⁸ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ D., *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 63.

⁴⁹ ŠESTÁKOVÁ, I., DVOŘÁK, O. a BOČEK, J., *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 12.

⁵⁰ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660> .

popřípadě jejich rodinným příslušníkům, kteří daný byt vlastnili před vyvlastněním komunistickým režimem. Další možností byla privatizace bytů majitelům, kteří v dané jednotce žili, popřípadě bytovým družstvům, která vznikala dohodou obyvatel jednoho bytového domu za účelem získání celého bytového domu. V neposlední řadě byly byty prodávány také právníkům, anebo fyzickým osobám, které s byty mohly dále volně nakládat, pokud si lidé byt nezakoupili do osobního vlastnictví, a tím museli městům nebo právníkům či fyzickým osobám platit nájem za užívání bytové jednotky. V průběhu devadesátých let minulého století proběhla deregulace nájemného a díky ní se prudce zvýšilo nájemné.⁵¹

Z důvodu deregulace nájemného (které trvalo do konce roku 2012) a prudkého nárůstu nákladu na bydlení muselo mnoho lidí svá obydlí opustit a přestěhovat se do menších bytů, popřípadě k rodinným příslušníkům, anebo do domovů s pečovatelskou službou, které v té době ještě nebyly nijak rozšířené. Z těchto důvodů také mnoho lidí upadlo do chudoby a dostávalo se do problému s placením nájemného. Tento problém s deregulovaným nájemným se týká přibližně 320 000 seniorů žijících v nájemních bytech (v procentech se jedná o 14 % všech seniorů v populaci), což vplynulo v rámci diskuze na půdě Senátu a Parlamentu České republiky počátkem listopadu roku 2016. Na základě této konference také vznikl konsenzus nad tvrzením, že před chudobou jsou nejvíce ohroženi senioři žijící v bytech sami z jednoho vdovského nebo starobního důchodu, popřípadě seniorským s chronickým onemocněním a dále senioři se sníženou soběstačností žijící sami. Těmto seniorům nejvíce hrozí riziko ocitnutí se na ulici bez prostředků a odchod do holobytů nebo ubytoven. Kvůli výše uvedeným problémům vznikne novela o sociálním bydlení.⁵² V ní by měla být povinně uložena, podle původního znění zákona obcím, podmínka o vlastnictví takovýchto bytů pro případ nouze, ale v materiálu, který schválila vláda ČR, tato povinnost držení bytového fondu změněna na fakultativní podle rozhodnutí každé obce.⁵³

V roce 2011 provedl Český statistický úřad šetření na téma typu bydlení u seniorské populace, kde alespoň jeden člověk v domácnosti je starší 65 let. Ve vlastním rodinném domě anebo ve větších bytových jednotkách žili především dvoučlenné domácnosti; což může způsobovat kontinuitu života z dob, kdy osoby žijící v takovéto dvoučlenné domácnosti žili se svými dětmi a ty následně takřikajíc „vyletěli z hnízda“. Jakmile jeden z této dvojice zemřel, tak druhý jedinec zůstal v původním domě, popřípadě bytě, který vlastnil pouze z 50 %. A pouze u takových jednočlenných domácnosti je zásadní rozdíl v bydlení mezi seniorskou

⁵¹ BALCHIN, P. *Housing Policy in Europe*. London 1996, s. 232.

⁵² Mezinárodní konference v Senátu řešila bydlení seniorů [online] 2016 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.seniorclub.cz/node/735>.

⁵³ Vláda schválila zákon o sociálním bydlení, ANO trvá na výhradách [online] 2017 [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-zakon-o-socialnim-bydleni-ano-trva-na-vyhradach/1458700>.

populací a mladší generací. V takové jednočlenné domácnosti na počátku druhého desetiletí tohoto století z více jak poloviny žily ženy. Z pohledu velikosti bytové plochy senioři častěji obývali byty, které jsou větší než byty, kde žijí rodiny s nezaopatřenými dětmi. V přepočtu na obytnou plochu a počet osob ji obývajících jde o nadužívání ploch seniory, jelikož v daném bytě nebo domě bydlí samostatně, nikoliv s jinými lidmi. Zde tady vzniká také finanční problém, který je zmiňován v minulém odstavci, kdy senioři stejně jako mladé rodiny platí podobnou složku nájemného bydlení a pouze na energiích mohou ušetřit. Ty však obsahují jen menší část z nájemného. Kromě finančních problémů, které mohou seniory potkat a které je mohou přinutit se stěhovat, existují také problémy z hlediska komfortu bydlení. Tento komfort bydlení můžeme zařadit do tří skupin podle tzv. Lawtonova modelu. V první skupině jsou senioři, kteří se cítí ve svém prostředí komfortně. Tedy zde je spojen slabý tlak prostředí na seniora a adekvátní kompetence. Ve druhé skupině osob jsou senioři, kteří dokážou své sousedství zvládat i přes větší tlak okolí, ale jsou tam také velké vysoké rozvoje vlastních kompetencí. V poslední skupině jsou senioři, kteří strádají ve svém prostředí z důvodu silnějšího tlaku na vlastní osobu, než rozvoj osobních kompetencí v daném místě, a stávají se více závislí na daném místě. Mnoho seniorů také svou situaci nezvládá z důvodu anonymity nového prostředí, kam se museli odstěhovat a díky tomu také vzrůstá jejich sociální izolace a následná exkluze. Senioři totiž z důvodu dlouhodobého bydlení si ve svém starém bytě naleznou stereotypní chování a naučí se cesty po bytě. Čím starší je člověk, tím je návyk na nové chování a změny cest po bytě složitější. Pokud starý člověk žije jen mezi svými „čtyřmi zdmi“, kde má strach z nemocí a kriminality, říká se takovéto situaci krize mobility, popřípadě je nazývána jako koncept ageismus prostoru. Tento koncept zdůrazňuje nutnost mít ve městě přizpůsobeny místa pohybů seniorů, jako jsou například lavičky v parku, výtahy ve veřejných a bytových budovách anebo dostupnost městskou hromadnou dopravou, popřípadě mít více parkovacích míst pro seniory. Tento koncept lze chápat také jako sestěhování seniorů z jejich přirozeného prostředí do jiných bytů mimo jejich známý rajón. Nejohroženější je toto stěhování pro seniory, kteří bydlí v bytech soukromých osob a ztratili by šanci platit nájem.⁵⁴

Problém s bydlením seniorů bude čím dál palčivější z důvodu nárůstu počtu seniorů a stárnutí populace – to znamená, že budou kladeny větší nároky na kapacitní a finanční zajištění jednotlivých služeb, které zajišťují aktivní stárnutí, a udržují soběstačnost seniorů v mezích, jež jsou vhodné k jejich zdravotnímu a psychickému stavu. Problém s bydlením pro seniory není jen z finančního hlediska, ale také podle komfortu bydlení. Problematickým aspektem je také přináležitost k dané lokalitě (město, čtvrť, ulice), kde senior nyní žije.

⁵⁴ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ, D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 35.

Z takových míst se také senioři nechtějí stěhovat do míst, která neznají, mohla by jim totiž na daném místě hrozit exkluze. V následující kapitole bude popsáno několik typů, jakým způsobem mohou senioři prožít podzim života.

Mezi další problémy osamělosti seniorů v budoucnu patří ten, že dnešní senioři po celý svůj život měli vždy úplnou rodinu a udrželi těsné vztahy se svými dětmi. Proto nyní ve stáří pro ně děti a vnuci nepředstavují jen pečovatelskou úlohu o pomoc s činnostmi, které již senior sám nezvládá, ale také plní sociální úlohu, kdy senior stále zůstává integrován ve společnosti díky sociálním interakcím se svými vrstevníky, ale také s mladšími jedinci. Problémy nastanou až u seniorů, kteří do tohoto věku vstoupí za deset nebo dvacet let. Tyto generace již prožívaly moderní změny rodiny, a to zejména rozvody. V těchto rodinách nastane problém z hlediska pečovatelské funkce, ale také sociální z důvodu rozvolněných rodinných vztahů.⁵⁵

3.1 Samostatné bydlení v rodinném či bytovém domě

Více než polovina seniorů již žije sama, nanejvýš se střední nebo nejmladší generací, a jedná se převážně o ženy. Je to způsobeno tím, že muži se průměrně dožívají méně let, a proto končí manželství nejčastěji vdovstvím. Mnoho lidí střední a mladší generace nepovažuje za žádoucí soužití se seniory v jedné domácnosti, ale spíše v těsném sousedství pro případnou oboustrannou nápomoc a ulehčení situace díky vícegeneračnímu soužití.⁵⁶ Lidé v sousedství si vzájemně pomáhají v denním životě, dosahují společných cílů a vzájemně nad sebou dbají o sociální kontrolu. Staří lidé tak často zapojením do kolektivu občanů žijících v sousedství neztratí své sociální kontakty. Také více roste strach seniorů z narůstající kriminality (např. díky vzniku heren a hospodských zařízení), obávají se, že by se to mohlo více dotknout jejich okolí, a tím by ztratili pocit bezpečí ve svém sousedství. Více než polovina světové seniorské populace žije ve městech a toto číslo má narůst až na 80 % v roce 2030. V bytech není dostatek prostoru pro kvalitní život více generací. Ve městech, a to převážně v jeho centrech, je fluktuace lidí veliká. Stěhují se tam lidé různých národností, často své byty předělávají na kanceláře či jiná zařízení pro pobavení. Na rozdíl na vesnicích občané v sousedství více stálí a tím vytvářejí pro seniora větší pocit bezpečí a jistoty. Jako sousedství může v dnešní době senior považovat lidi na společném patře, domě, ulici nebo čtvrti. V České republice žije ve městech více seniorů než je výše uvedený průměr. Konkrétně již v roce 2007 se jednalo o 73 %. Tuto skutečnost si můžeme vysvětlit tak, že města sice vytváří seniorům občasné překážky pro kvalitní prožití života, ale také nabízí mnoho

⁵⁵ KAFKOVÁ PETROVÁ, M. *Šedivější hodnoty? Aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. Brno 2013, s. 38.

⁵⁶ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, str. 43.

příležitostí pro strávení volných dnů.⁵⁷ Ve městě si také český senior může mnoho činností vyřešit sám, což je pro něj výhodnější, proto se cítí svobodněji a nezatěžuje další generace. Je to také proto, že ve městech žijí také jeho další generace, kterým je na blízku, kdyby potřebovali jakkoliv pomoci.⁵⁸ Z tohoto důvodu je nejhorší bydlení pro seniory na samotách, ale také místa odlehlá jinak či daleko dostupná od městské hromadné dopravy, popřípadě zaparkovaného automobilu.⁵⁹

Pokud se museli senioři stěhovat ze svých domovů, kde žili převážnou část svého života (celoživotně nebo od 40-60 let, kdy se stěhovali povinně za prací podle umístěnky), tak můžeme rozdělit tyto důvody na čtyři velké skupiny. Takové stěhování bývá ale až poslední variantou. Český senior by nejraději zůstal tam, kde žil po celý svůj produktivní život. Nejvíce se jednalo o stěhování do menších prostor z důvodu finanční náročnosti současné bytové situace. Jediná varianta, jak se vyhnout první skupině osob, která se musí stěhovat z důvodu finanční náročnosti bydlení, je nutná pomoc nejužší rodiny, jež by pomohla financovat byt seniora, a tím by mu zůstaly také finanční prostředky na potraviny a další důležité výdaje. Druhá skupina osob se odstěhovala, aby mohla uvolnit své byty pro mladší generace ve své rodině, které chtěli bydlet ve vlastním bydlení. Třetí skupina osob se stěhovala z důvodu vzniku jakékoliv bariéry, která se uskutečnila v jejich dosavadním bytě popřípadě sousedství. Poslední skupina osob nemá žádný závažný důvod ke stěhování, prostě jen chtějí změnit adresu bydliště.⁶⁰ Po takovéto změně se větší polovina z nich minimálně 1x týdně stýká se svou rodinnou, a udržuje tak sociální vazby. Ty mohou zajistit dobré fyzické a duševní zdraví a zamezit tak nenadálým situacím. Taková setkávání jsou důležitá pro seniory nad 80 let.⁶¹

Senioři často chtějí zůstat bydlet ve vlastním životním prostoru (životním prostorem nelze chápat jen domácnost seniora, ale také okolí domácnosti a obec), který znají, protože toto prostředí jim dokáže zajistit bezpečí jak fyzické, tak psychické, a správně reflektovat jejich identitu a podpořit růst sebevědomí a nabízí jim smysluplné využití volného času. Ve svém vlastním bydlení (a tím je například také výměnek, kde lidé nejčastěji na vesnicích dožívají) se senioři mohou dostat do tzv. architektonické závislosti. Jedná se o takovou závislost, kdy senior není schopen se dostatečně pohybovat, anebo neumí zdolávat poschodí

⁵⁷ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ, D., *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 25.

⁵⁸ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 43.

⁵⁹ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017]

Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.

⁶⁰ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ, D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 69.

⁶¹ KAFKOVÁ PETROVÁ, M. *Šedivější hodnoty? Aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. Brno: 2013, s. 45.

bez cizí pomoci. Pokud je senior již částečně dezorientovaný a není žádná osoba, která by o nějjevila zájem, je také důležité mít v prostorech, kde se mohou pohybovat starší osoby, informační systém.⁶² A navíc stěhování do menších, a tudíž levnějších bytů, není tak jednoduché z důvodu nedostupnosti takového bytové jednotky. V bytových portfoliích jednotlivých měst a obcí je jich stále nedostatek. Tyto byty totiž často využívají také mladí lidé, kteří jsou tzv. single.⁶³ Z důvodu sociálního odloučení a to jak z důvodu architektonických zábran, tak malého prostoru pro pohyb je důležité, aby byl byt rozčleněn do několika zón, a to na ty, kde senior žije, kde přijímá návštěvy a kde může pečovatel nebo návštěva přespát.⁶⁴

Jedním z největších vlastníků v České republice, který poskytuje nájemní bydlení a v poslední době se ve větší míře zaměřuje na starší osoby, je společnost RESIDOMO, s.r.o. z Ostravy. Tato společnost byla dříve známá jako RPG byty, s.r.o., ale z důvodu změny vlastníka se změnil také název společnosti. Celkově vlastní v Moravskoslezském kraji tato společnost na 44 000 bytů, ve kterých žije na 100 000 nájemníků. V roce 2012 měla společnost 1000 nájemníků, kteří byli starší 65 let. Průměrný měsíční nájem v těchto bytech se pohyboval od 4000-6000 Kč. Počet seniorů v bytech této společnosti stále roste, a to hlavně proto, že jsou pro ně nachystány speciální programy pro starší občany, které mohou využívat, Jedná se například o projekt SENIOR asistent, který pomáhá starším lidem s drobnými opravy v domácnosti, právním poradenstvím. Služba jim také pomůže vybavit byt a s dalšími službami. Rozsah poskytovaných služeb stále roste, jelikož služba SENIOR asistent teprve vzniká. V příloze této diplomové práce je k nahlédnutí plakát, jenž byl určen k propagaci pilotního provozu služby SENIOR asistent v Havířově. Společnost RESIDOMO, s. r. o., dále bude poskytovat také prvky ochrany starších osob dálkovým přístupem. Veškeré činnosti si senior řeší prostřednictvím klientského centra, které mu ve všem pomůže. A v případě jiných problémů s bydlením se může senior obrátit na Sdružení obrany spotřebitelů ČR.⁶⁵

Z této kapitoly vyplývá, že na to, aby mohl senior žít samostatně ve vlastním bytě, je zapotřebí kromě dostatečného materiálního zabezpečení a zdraví také psychická pohoda, kterou nejlépe dosáhne příjemným vztahem se všemi lidmi v sousedství. Tento vztah je někdy těžko udržitelný, protože ve městech, kde žije většina seniorů, se sousedství neustále obměňuje a to jak už komerčními prostory, tak obyvateli bytových jednotek. Pro seniora je

⁶² GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno 2006, s. 20.

⁶³ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.

⁶⁴ GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno 2006, s. 20.

⁶⁵ HAVLÍKOVÁ, J., MIKESZOVÁ, M., PFEIFEROVÁ, Š., DVOŘÁK, T., LUX, M. a SUNEGA, P. *HELPS - Housing and Social Care for the Elderly in Central Europe: WP3 Main Findings Report*, Praha 2013, s. 68.

velmi náročné často se v nových podmínkách aklimatizovat, senior může obdržet pomoc od státních institucí anebo neziskových organizací popřípadě také od majitele svého bytu, pokud žije v nájemním bydlení. Jako největší pomoc od soukromých osob je brána za vzor služba SENIOR asistent od společnosti RESIDOMO, s. r. o., která je nyní v pilotním provozu pro město Ostrava a Havířov.⁶⁶

3.2 Typy ústavního bydlení

Od šedesátých let minulého století si v západní Evropě probíhala transformace ústavního bydlení pro seniory, tak byl ctěn jejich psychický stav a jejich soukromí, který není v ústavním bydlení ve velkých budovách. Tento typ bydlení je také ekonomičtější a humánnější. Díky politické situaci, která byla v České republice v průběhu 70. let minulého století, byl přechod k takovým menším zařízením pomalejší a zdlouhavější. První počátky změn ústavního bydlení pro seniory nastaly až počátkem devadesátých let minulého století.⁶⁷

V dnešní době při velké výstavbě bytových domů se investoři zajímají především o mladé rodiny, které shánějí startovací byty, ale jen velmi málo investorů se zajímá o seniory a o jejich specifické potřeby, i když se do roku 2050 předpokládá, že seniorů bude více než čtvrtina populace České republiky. Jako takový ekvivalent nějaký bytové výstavby investorů se považují domovy pro seniory, které ale jsou dlouhodobě přeplněné a mají obsáhlé pořadníky, díky kterým jsou senioři nuceni čekat na uvolněné místo úmrtím jiné osoby. Pokud se uvolní nějaké místo v domově pro seniory, přednostně přijímají přestárlé občany, jež by se o sebe sami nepostarali, anebo přijímají ty, kteří potřebují nepřetržitou zdravotní nebo sociální podporu a bydlí ve spádové oblasti daného domova pro seniory. Právě proto se začínají objevovat na českém trhu soukromé penziony, které zastupují přeplněné domovy pro seniory. Poplatky v takových domech začínají na 10 000,- Kč za měsíc. Na konci roku 2007 žilo v soukromých domovech pro seniory kolem dvě stě tisíc seniorů a toto číslo neustále narůstá. I zde poptávka výrazně převyšuje nabídku.⁶⁸ Domovy, kde senioři žijí dlouhodobě, by se měly nejlépe stavět v klidném prostředí města, kde je dostatek zelených ploch, a taky by neměly být nijak izolovány od běžného života ve městě.⁶⁹

Pokud osoby se sníženou soběstačností nemohou žít ve svém přirozeném prostředí ani za pomoci podpůrných služeb, jež jim poskytuje sociální systém nebo komerční subjekty, musí využít jeden z typů ústavního bydlení, které jsou poskytovány. Pobyt v takovém zařízení

⁶⁶ Osobní konzultace se zástupci společnosti RESIDOMO, s. r. o., ze dne 22. 1. 2017.

⁶⁷ GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno 2006, s. 18.

⁶⁸ Budoucí hit realitního trhu: Bydlení pro seniory [online] 2008 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/clanky/budouci-hit-realitniho-trhu-bydleni-pro-seniory/>.

⁶⁹ ŠESTÁKOVÁ, I., DVORÁK, O. a BOČEK, J. *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 41.

je částečně hrazen z příspěvku na péči případně dalších příspěvků, které poskytuje sociální systém dané země, a částečně si jej musí senior doplácet ze svého důchodu, pokud tento doplatek neuhradí rodinní příslušníci. Pobyt v takovémto zařízení je upraven na míru danému klientovi, aby se jeho zdravotní stav alespoň zachoval. Dále jsou mu zde poskytovány různé aktivizační programy pro ukrácení volných dní.

3.2.1 Domovy pro seniory

Domovy pro seniory, které se dříve pojmenovávaly jako domovy důchodců, jsou takové typy organizací, které zřizuje veřejnoprávní instituce (obec nebo kraj), popřípadě jej může zřídit soukromoprávní instituce (právnícká nebo fyzická osoba disponující daným vzděláním a kvalifikací).⁷⁰ V minulém století se domovy pro seniory stavěly jako velké instituce, jež nenabízely tolik soukromí pro své klienty, a nijak se nedbalo na osobnostní aspekty daného seniora. Také v těchto domech byly poskytovány veškeré služby na místě jednou institucí, ale v dnešní době jsou veškeré služby prováděny specializovanými organizacemi. Dříve často v takových domovech pobývali jak senioři běžné populace, tak senioři s nějakým typem omezení nebo se zdravotním postižením.⁷¹

V dnešní době se tedy jedná o skupinové bydlení osob na trvalou nebo přechodnou dobu při trvalém, nebo dočasném omezení schopností. Bydlení je určeno pro menší počet klientů, aby co nejlépe nahradilo život v rodině, kde si také může rozhodovat, jak bude vypadat jeho životní prostředí, alespoň částečně. Kromě společného stravování a bydlení klientů spolu s ošetrovatelskou činností se v tomto typu bydlení mohou nacházet služby rehabilitace, sakrální prostory a další. Pro snadnější orientaci mohou být jednotlivé části odděleny barevně pro snadnější orientaci v budově.⁷²

3.2.2 Komunitní byty

Tento typ bydlení staví převážně soukromí developeri, jež se chtějí soustředit na rostoucí starší populaci a, taktéž stejně jako v domovech pro seniory, jsou určeny občanům, kteří by nezvládli komplexní starost o vlastní bydlení, ale nepotřebují takovou ošetrovatelskou pomoc jako v domovech pro seniory. Takovéto bydlení se většinou staví formou řadových rodinných domů a senioři tam jsou v nájemním stavu k investorovi. Rád bych uvedl pár případů dobré praxe. Na jižní Moravě je to například projekt FORMOZA, který můžeme chápat jako výstavbu speciální vesnice jen pro seniory. V rámci této služby investor svým klientům nabízí komplexní správu domu včetně navazujících služeb (nakupování, donáška

⁷⁰ ŘÍHA, M. a PIKOLA, P., *Služby sociální péče v domovech pro seniory*, Praha 2010, s. 41.

⁷¹ STAROSTOVÁ, O. a kol. *Služby v komunitě: podporované bydlení seniorů se sníženou soběstačností v obcích*, Praha 2016, s. 25.

⁷² ŠESTÁKOVÁ, I., DVOŘÁK, O. a BOČEK, J., *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 63.

jídel a další). Tyto domy mohou být odprodány také do soukromého vlastnictví. Nevýhodou je, že tento projekt je prozatím jen na jednom místě. Je zde ale také výstavba rodinných domů, které se staví do geometrických tvarů (čtverec, obdélník) v různých lokalitách republiky. Jedná se tzv. SENIOR PARK, kdy jsou vchody do jednotlivých bytových jednotek otočeny do dvora, který je uzavřen pro větší soukromí. Tento investor nabízí pro své klienty také mikrobusem dopravu, kterou se senioři přepravují na jednotlivé výlety a poznávací zájezdy organizované provozovatelem daného Senior parku. V obou dvou případech se jedná o byty nejvíce 2+kk. Takovýchto investorských počínů vzniká mnoho a moc se od sebe neodlišují. Oproti různým typům ústavního bydlení ve vlastnictví státu tyto domy nabízejí více soukromí a více jasnější postup, jak se dostat do daných zařízení než ty státní, kde se často vyžaduje „sponzorský dar“.⁷³

Dalším typem komunitního bydlení, který není zatím v české společnosti příliš rozšířen, je tzv. cohousing. Jedná se o aktivní stárnutí v komunitě, kdy například v jednom panelovém domě sdílí byty několik seniorů různých věkových skupin. Od obyčejného bydlení v ústavní péči je zde vyžadováno iniciativní chování každého seniora, jakým způsobem může pomoci komunitě. Navíc senior nemusí nijak opustit svůj běžný životní standard a koloběh dne. Jsou zde také výhody oproti bydlení ve vlastním domě či bytě. V tomto ohledu se jedná převážně o dostatek sociálních kontaktů se svými vrstevníky a díky nim senior neupadne do sociální exkluze. Tento typ bydlení je vhodný také pro seniory, kteří nejsou již tolik vitální nebo pohybově nadaní. Společnou prací a zábavou si dokážou naplno užít podzimu života.⁷⁴

3.2.3 Domovy pro osoby se zvláštním režimem

Domovy se zvláštním režimem jsou určeny pro osoby mající různé specifické druhy postižení (nejčastěji se jedná o domovy určené pro osoby s různými druhy demence, kdy každý domov je většinou orientován jen na jeden druh demence).⁷⁵ Dalším typem takovýchto domovů mohou být bydlení speciálně upravené pro tělesně postižené klienty. U takových seniorů je nutné brát ohled na jejich rychleji měnící se zdravotní problémy a vztah k okolí. Klíčová spolupráce je důležitá mezi rodinou klienta a domovem. Mělo by zde být také podnětné prostředí a možnost soukromých zahrad a také by zde měla existovat možnost pracovat v chráněné dílně.⁷⁶

Tyto domovy se nacházejí na hranici zdravotnické a sociální péče, a tudíž rozdíly mezi těmito činnostmi se stírají. Z důvodu vyššího věku dožití obyvatelstva ve vyspělých státech

⁷³ Bydlení pro seniory: Nejen budoucnost, už i přítomnost [online] 2012 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.hypindex.cz/clanky/bydleni-pro-seniory-nejen-budoucnost-uz-i-pritomnost/>.

⁷⁴ Senior cohousing [online] 2011 [cit. 14. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/senior-cohousing2/>.

⁷⁵ BURDA, P. a ŠOLCOVÁ, L. *Ošetřovatelská péče 2. díl: Pro obor ošetřovatel*. Praha 2016, s. 22.

⁷⁶ ŠESTÁKOVÁ I., DVOŘÁK, O. a BOČEK, J. *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 75.

a k tomu spojených nemocnými starších osob, jako jsou například různé typy demence, budou v budoucnu taková bydlení velmi potřebná. Již v dnešní době ale poptávka po těchto zařízeních vysoce převyšuje nabídku, Počet takto nemocných seniorů do roku 2050 naroste 2,5 krát více, než je nynější stav.⁷⁷ Pokud rodinní příslušníci z důvodu tohoto převisu poptávky nad nabídkou chtějí umístit seniora do domova pro všeobecnou populaci, jsou často odmítáni a zaměstnanci v takových domovech se staví zády k těmto klientům. Z výše uvedených důvodů vznikají často neregistrovaná zařízení sociální péče, která neposkytují svým klientům například ani základní hygienické potřeby, a nedbají často na lidskou důstojnost. Úřady a veřejný ochránce práv tato zařízení složitě vyhledávají a kontrolují jejich služby.⁷⁸ Tato zařízení se také mohou zařadit do zařízení dlouhodobé péče. Dlouhodobou péči se podle OECD rozumí „*spektrum kombinovaných zdravotních a sociálních služeb, které potřebují osoby se sníženou soběstačností závislé na cizí pomoci.*“ Jako formu dobré praxe v ČR můžeme uvést Gerontologické centrum Praha. Zmíněné zařízení bylo zřízeno městem již v devadesátých letech minulého století. Již od počátku se zabývá potřebami klienta, tudíž upravuje své prostory, popřípadě své činnosti podle potřeb společnosti. Nyní se tam nachází jak doléčovací lůžka pro seniory propuštěné z nemocnice, jež po dané době odejdou do přirozeného prostředí, tak lůžka určená pro seniory s různými typy demence, kteří zde bydlí dlouhodobě. Centrum nabízí také denní stacionář a založil Českou alzheimerovskou společnost, která pomáhá lidem s touto nemocí. Pobyt v tomto zařízení trvá přibližně měsíc a následně konsorcium lékařů a geriatrů ve spolupráci s rodinou navrhne to nejlepší řešení pro seniora.⁷⁹

3.2.4 Chráněné bydlení a podpůrné bydlení

Chráněné bydlení je určeno osobám, kteří se navracejí do svého běžného života po dlouhodobé nemoci anebo nejsou schopni pomocí vlastních sil si najít samostatné bydlení.⁸⁰ Zařízení by mělo podporovat popřípadě alespoň zachovat samostatný život seniora anebo osoby s handicapem. A klienti v takových zařízeních jsou připravováni také na to, aby mohl klient případně někdy v budoucnu se osamostatnit ve vlastním bytě.⁸¹

Chráněné bydlení jsou tedy speciálně upravené byty pro seniory a osoby s tělesným postižením, jež se mohou nacházet také v obyčejných bytových domech pro heterogenní společnosti. Tyto byty jsou upraveny pro osoby se specifickými potřebami, popřípadě pro

⁷⁷ PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha 2015, s. 59.

⁷⁸ Zaostřeno na péči o seniory (časopis Sociální práce) [online] 2014 [cit. 3. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=0&clanek=83>.

⁷⁹ PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha 2015, s. 59.

⁸⁰ KALINA, K. a kol., *Sociální adiktologie*. Praha 2015, s. 473.

⁸¹ ŠESTÁKOVÁ, I., DVOŘÁK, O. a BOČEK, J., *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 46.

osoby, které se bojí žít o samotě bez podpory. Propojení bytové politiky pro heterogenní společnost a osoby se specifickými potřebami je nejlépe rozvinuté ve Vídni a v Amsterdamu. Ve Vídni se jedná o byty, kde žije více osob pospolu (v takových bytech je cca 3-8 ložnic a nájemné je klasické jako v obyčejném bytě. Tyto ložnice nebo jiné spací místnosti jsou zpravidla pro 1-2 klienty). Naopak Amsterdam má tyto byty zapojeny do svého městského systému pomoci osob se sníženou soběstačností a platby, které platí osoby, tam spíše pokrývají náklady na tento systém a na obnovu bytového fondu. V České republice se tento typ bydlení příliš nerozvinul a místní senioři stále chtějí raději zůstat ve svém přirozeném prostředí nebo v domě s pečovatelskou službou.⁸²

3.2.5 Domy s pečovatelskou službou

Jsou to zařízení, která v sobě spojují pečovatelskou službu a pobytové zařízení. Zřízením takového zařízení se soustřeďuje větší část seniorů na jednom místě, ve kterém je poskytována také služba osobní péče. Tímto problémem se řeší také nevhodnost vlastního bydlení seniora, a to například v případech, že by senior vyžadoval specifický typ pomůcky, který v bytě není možný, anebo starost o něho v bytě by byla komplikovaná. Nejčastěji se v takovém zařízení zdržují lidé se sníženou soběstačností anebo různými typy demence.⁸³

Jedná se o domovy se zvláštním určením, které je rozměrově a cenově dostupné pro seniory a osoby s hendikepem. Často jsou tyto domovy v majetku obce a jsou zde poskytovány různorodé služby dle jednotlivých domů. Zmiňované domy také často mohou způsobit značnou sociální vyloučenost, a tím vzniká i pocit osamělosti pro obyvatele takovýchto bytů (pokud tyto domy s pečovatelskou službou nejsou umístěny v obci, kde žijí rodinní příslušníci osob žijících v takovýchto bytech). Uvedené byty se mohou dále dělit na malometrážní, bezbariérové a komunitní. Tyto typy domů nejčastěji chybějí v malých obcích z důvodu nedostatečné kapacity obecních bytů, jelikož v dnešní době obcím patří jen 8-9 % bytového fondu na území republiky. Zbytek bytového fondu byl v minulosti zprivatizován. V posledních letech se takových bytů nejvíce postavilo na Moravě, a to převážně v menších obcích, kde je ta sounáležitost a pocit sociálního vyloučení menší. Jako příklad mohu uvést dům s malometrážními byty v obci Darkovice, který byl zkolaudován v roce 2011. Na výstavbě tohoto domu se finančně podílela také Evropská unie, která se snaží tyto projekty podporovat. V tomto domě je dvanáct bytových jednotek. Další podobný dům se nachází v obci Píšť v budově bývalé školy. Jako protiklad takovému domu s malometrážními byty můžeme zmínit pilotní projekt města Brna, který zavádí sdílené bydlení seniorů. Toto bydlení

⁸² GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno: 2006, s. 25.

⁸³ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 86.

znamená, že jednu bytovou jednotku navzájem využívá jedenáct seniorů, kteří se vzájemně skládají na životní náklady spojené s bydlením. Výhodou tohoto bydlení je to, že senior, jenž celý život bydlel v centru města, se nyní nemusí stěhovat někde na okraj města anebo do úplně jiného prostředí.⁸⁴

3.2.6 Další typy bydlení

Pokud má již senior těžké onemocnění, které není nijak slučitelné se životem, a nemůže zůstat v žádném výše uvedeném zařízení, je umístěn do zařízení, jež se nazývá hospic, kde jsou nastaveny služby tak, aby mohl dožít svůj život v prostředí, které je důstojné. Formy hospiců mohou být ve všech typech poskytování sociální služby, a to jak ambulantní, lůžkové, tak terénní. K dalšímu typu bydlení, do něhož se senior může dostat, pokud jeho situace je natolik neuspokojivá, že nemá kam se uchýlit na noc, je azylový dům. Nejčastějšími klienty azylového bydlení jsou osoby bez přístřeší, kterým jim jsou poskytnuty základní služby přežití a přenocování.⁸⁵

⁸⁴ STAROSTOVÁ, O. a kol. *Služby v komunitě: podporované bydlení seniorů se sníženou soběstačností v obcích*, Praha 2016, s. 14.

⁸⁵ ŠESTÁKOVÁ, I., DVOŘÁK, O. a BOČEK, J. *Stavby pro sociální služby*. Praha 2006, s. 100.

4 Podpora samostatného bydlení seniorů

Pokud senior život ve vlastní domácnosti zvládá, byť jen s mírnými obtížemi, které mu mohou pomoci překonat služby a pomůcky, je to výhodné pro jeho duševní a psychickou kondici. Seniorovi je nejlépe v jeho domácím prostředí, které zná a v němž má pochopení, úctu a lásku rodiny a nejbližších, než by mu bylo v ústavním zařízení, které není natolik flexibilní, aby vyhovělo všem jeho požadavkům.

Jednotlivé interakce seniorů v domácnosti a v souvislosti s měnicími se potřebami ve stáří pro samostatné bydlení se zabývá vědecká disciplína environmentální gerontologie. Tato disciplína studuje stárnutím v místě vlastního domova a interakce jedinců s domovem a s okolím. Seniori jsou zběhlejší v rutinních činnostech, pokud je vykonávají ve vlastní bytové jednotce, již znají.⁸⁶

Aby lidé mohli zůstat ve vlastním bydlení co nejdéle a nemuseli využít služeb ústavní péče, a to i přes to, že již mají nějaké obtíže, mohou využít tzv. denní stacionáře. Sem senior dochází buďto na určitý počet hodin, anebo na celý den, kdy rodinní příslušníci dochází do práce. Tento systém je nejlépe rozvinutý v Německu, kde přímo ve vládní koncepci o stárnutí mají zaimplementováno ve většině spolkových zemí myšlenku využívání denních stacionářů s možností rehabilitací a největší mírou soběstačnosti seniorů v institucionalizovaných zařízeních. Systém Německa je nyní implementován do dalších států střední Evropy jako Rakouska (zde služby se seniory provádějí ženy z východu jako například Slovenky), Slovenska a České republiky.⁸⁷ Pokud ale senior do stacionáře nechce docházet, anebo je stále soběstačný, může využít některou z níže uvedených nabídek pomoci.

4.1 Pomůcky v bytě

Kromě níže uvedených příkladů úprav bytu pro potřeby seniora, anebo osoby s hendikepem je také důležité dbát na to, že senior se nepohybuje jen v bytě. Můžeme tedy prostor využívaný seniorem rozdělit na několik zón. Do zóny soukromé lze zařadit bytovou jednotku seniora, ta by měla být upravena pro ideální pohyb. Další zónou je zóna polosoukromá, kterou můžeme chápat například jako společné prostory na obytném podlaží. Následuje zóna poloveřejná, což mohou být různé společné rekreační, rehabilitační a sociální prostory, mezi které můžeme zařadit zahradu. Poslední zónou je zóna veřejná, sem můžeme zařadit náměstí, ulice, kavárny, bazény a další prostory. Zónu veřejnou a poloveřejnou je nutno hlavně uzpůsobit pro osoby na invalidním vozíku a jejich pohyb (rampy, snížené

⁸⁶ VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ, D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno 2013, s. 35.

⁸⁷ HUDÁKOVÁ, A. a MAJERNÍKOVÁ, L. *Kvalita života seniorů v kontextu ošetřovatelství*. Praha 2013, s. 47.

ostrůvky a jiné). Na zahradě v polosoukromé zóně je důležité, aby bylo dostatek odpočinkových míst s místy k sezení a také snadný vstup pro osoby se zhoršenou chůzí.⁸⁸

Díky implementaci kompenzačních pomůcek do vlastní bytové jednotky můžeme vytvořit bezbariérové bydlení také ve svém přirozeném prostředí. Tyto kompenzační pomůcky se dělí podle místnosti, kde jsou využívány. Pro zvýšení bezpečnosti v domě je hlavně důležité veškeré pohyblivé podložky pevně spojit se zemí a ostré rohy nábytku opatřit plastovými záslepkami, které tyto rohy zaoblí. Dále je potřeba odstranit vysoké prahy a zajistit dostatečné osvětlení. Při větším rodinném domě bychom měli nakoupit více sedacích ploch vhodných k odpočinku starší osoby a z důvodu zabouchnutí dveří používat magnety. Při vstupu do bytové jednotky by měly být dveře široké minimálně 120 cm a v bytové jednotce by zárubně měly být široké minimálně 90 cm. V kuchyni by jednotlivá místa (varná, přípravná a skladovací) měla být pospolu a jednoduše dostupná a není vhodné používat vysoko umístěné police a otevírací zásuvky. Pracovní deska by měla být ve výšce 70 cm, pokud je senior již upoután na invalidní vozík, měl by umět zajet po dřez, aby uměl lehce manipulovat s nádobím. Pro další zvýšení bezpečnosti v kuchyni by měl senior využívat elektrický sporák a vyvarovat se tak manipulací s otevřeným ohněm. V obývacím pokoji bychom měli zvolit vzdušný a snadno manipulovatelný materiál a zakoupit pohodlná křesla pro příjemnou relaxaci. Tato křesla mohou být i různě polohovatelná s možnostmi odkládacích ploch pro příjemný pobyt v křesle. Dále je zde vhodné umístit cvičicí stroje, které se mohou používat při sledování televize (balanční čočka, pedálové šlapáky,...). Ve spací místnosti, kterou je nejčastěji ložnice, je vhodné použít polohovatelné rošty do postele. Výška postele by měla být tak vysoká, aby si senior mohl pohodlně sednout. V koupelně, kde nastává nejvíce problémů a hrozí nebezpečí pádů, je vhodné mít široké umyvadlo a ve vaně či sprchovém koutě mít protiskluzové podložky, sedadla a madla (ty mohou být napevno připevněné ke stěně, v horším případě jen na přísavkách), jichž se senior může držet. Při větší rekonstrukci koupelny ji můžeme zařídit vanou se sníženými bočnicemi, popřípadě vrátky. K dalším pomůckám, které mohou seniorovi zlepšit jeho životní komfort, patří pomůcky pro zdolávání schodů, popřípadě dalších vysoko umístěných překážek. V rodinném domě, kde tyto překážky nejčastěji vznikají, bude zřejmě velmi obtížné umístit výtah, anebo jeho umístění bude natolik nepraktické, že by nebyl splněn daný účel. Výstavba výtahu je také ekonomicky náročnou činností, včetně jeho provozu. Výstavba výtahu může rodinný rozpočet vyjít až na bezmála jeden milion korun českých. Dále je nutné počítat s pravidelnými revizemi a případnými opravami. Z důvodu zvyšující se náročnosti na provoz výtahových

⁸⁸ GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno 2006, s. 135.

šachet je také náročné implementovat tyto nové prvky do stávajících výtahů. Bezmála 70 % všech výtahů tyto podmínky nespĺňuje.⁸⁹

Z těchto důvodů, které jsem uvedl v minulém odstavci, se mohou do rodinných domů se schody používat tzv. schodolezy a sedačkové plošiny. Ty jsou umístěny právě do rodinných domů anebo panelových domů, kam nelze umístit výtah. Sedačkové plošiny se mohou instalovat do většiny bytových, popřípadě rodinných domů, jelikož tyto plošiny se vyrábějí na míru daným schodům a jsou vyráběny taktéž v souladu s nejvyšší bezpečnostní normou a z nejlepších materiálů.⁹⁰ I když sedačková plošina sama o sobě potřebuje málo místa (šířka schodů musí být minimálně 0,75 m), a různé zatočení schodů není problém, jelikož lyžiny, jež takovou sedačku vyvezou nahoru, se dají různě ohýbat, je nutno brát ohled na manipulační prostor dole a nahoře, pokud je senior málo pohyblivý.⁹¹ Pokud není možnost vybudovat ani sedačkovou plošinu, jsou pro takové případy připraveny schodolezy. Ty mohou být buď pásové, anebo kolečkové a také mohou být uzpůsobeny pro přenášení seniorů na kolečkových křeslech, nebo seniorů, kteří se hůře pohybují.⁹² Pro vybudování schodolezu, sedačkové plošiny lze získat příspěvek od zdravotní pojišťovny. Také zdravotní pojišťovny přispívají na stavební úpravy koupelny a kuchyně. Tyto prostory jsou místy nejčastějších úrazů. Tyto příspěvky se poskytují na základě zákona 329/2011 Sb., o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. Mezi další finanční zdroje, které může senior pro úpravu bytu použít, jsou prostředky sponzorů popřípadě různých nadací.⁹³

Naopak nejrizikovějšími přístroji, které může senior v domácnosti mít a od kterých se může nějak zranit nebo popálit, jsou elektrické přímotopy, kamna na pevná paliva a veškerá otopná soustava, jež není nijak krytá. Také pokud má senior, který žije v daném bytě demenci, měl by mít v kuchyni takový plynový vařič, jenž má časový spínač a po nějaké době se sám vypne.⁹⁴

Výše popsané pomůcky a podpory uvedené v této podkapitole jsou určeny pro pomoc v domácím prostředí a zachování seniora v jeho přirozeném prostředí. Pokud navíc trpí senior

⁸⁹ Jsou výtahy v panelácích časovanými bombami? [online] 2007 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.penize.cz/bydleni/18729-jsou-vytahy-v-panelacich-casovanymi-bombami>.

⁹⁰ Nejen senior potřebuje pohodlnou postel a bezbariérovou koupelnu [online] 2015 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/bydleni-senioru-0j5-/dum-osobnosti.aspx?c=A150619_200310_dum-osobnosti_rez.

⁹¹ Bydlení bez bariér [online] 2011 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.ligavozic.cz/UserFiles/file/Bydleni-bez-barier.pdf>.

⁹² Schodolezy [online] 2012 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.erilens.cz/produkty/pomucky-pro-presun/schodolezy>.

⁹³ Liga vozíčkářů – informační portál [online] 2006 [cit. 12. 4. 2017] Dostupné z: <http://ligavozick.skynet.cz/ip/pomucky.php?oblast=9000017>.

⁹⁴ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.

ztrátou zraku, měly by být do domu naimplementovány různé vodící lišty a to buď na zem, popřípadě také na stěně.

4.2 Osobní péče

Osobní péči lze brát jak z hlediska zdravotního, tak z hlediska sociální práce. Z hlediska zdravotního (jinak řečeno homecare) se jedná o zdravotnickou a osobní asistenci při ošetřování chronických ran, aplikace léku, inzulínu, poskytování fyzioterapie a poradenství v oblasti kompenzačních pomůcek. Tyto činnosti jsou také propláceny jako sociální služba podle zákona 108/2006 Sb., a to jako osobní asistence a pečovatelská služba. Z hlediska sociální práce je osobní péče brána jako pomoc při péči o vlastní osobu, hygienu, stravování a ubytování. Cílem služby bývá často zachování anebo zkvalitnění dosavadního životního stylu. Dbá se také na tradiční životní rytmus rodiny a jedince. Sociální pracovníci vykonávající tuto činnost dále pomáhají při zajištění chodu domácnosti a zajišťují vzdělávací, aktivizační a výchovné činnosti.⁹⁵

Mezi služby osobní péče můžeme zařadit osobní asistenci. Tato služba je poskytována osobám se zdravotním postižením a seniorům, kteří potřebují pomoc třetí osoby. Pokud klient umí a je schopen uvažovat, řídí si rozsah této služby podle vlastního uvážení. Tato služba obsahuje pomoc se zvládnutím úkonů týkající se běžných činností o péči s bytem, anebo vlastní osobou. Pokud si klient objednal k této službě také pomoc se zvládnutím běžného dne, jako jsou pochůzky, navazování sociálních kontaktů, popřípadě nákupy, tak takovou službu nazýváme pečovatelská služba. Mezi další služby řadíme domácí péči, jíž nařizuje ošetřující lékař, anebo praktický lékař, kdy daný pracovník potřebné osobě provádí činnosti v domácím prostředí činnosti ke zvýšení anebo stabilizaci zdravotního stavu. K poslednímu typu péče poskytované v domácím prostředí se řadí předčitatelská, popřípadě tlumočnická služba, která pomáhá osobám se sníženou komunikací nebo orientací.⁹⁶

Služba osobní asistence bývá nejdražší ze všech poskytovaných služeb osobní asistence. V případě osobní asistence, což můžeme chápat jako pomoc se zvládnutím běžných životních funkcí v bytě, popřípadě pomoc s osobní hygienou, cena osciluje okolo 120 Kč za hodinu práce sociální pracovnice. Při dlouhodobé péči lze vyjednat výhodnější sazby. Dalším typem osobní péče je pečovatelská služba, která zahrnuje podobné služby jako osobní asistence, a je poskytována převážně v zařízeních domu s pečovatelskou službou, se cena

⁹⁵ DVOŘÁČKOVÁ, D. *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha 2012, s. 81.

⁹⁶ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.

pohybuje od 80-120 Kč za hodinu práce. Dále jsou tyto služby poskytovány v denních centrech a v zařízeních dlouhodobé péče a v pobytových zařízeních.⁹⁷

4.3 Ochrana seniora moderními prostředky vzdálené komunikace

V dnešní době lze provádět sociální péči také dálkovým přístupem k seniorovi, a to díky dálkovým systémům komunikace (internet, pevná linka, mobilní telefon). Tyto služby sociální péče jsou dnes populární pro své velké pokrytí území, které tato služba může obsáhnout a také pro širokou škálu pacientů, jimž obslouží. V zákoně o sociálních službách 108/2006 Sb. je tato služba nazývaná tísňovou péčí. Ta je především určena pro ty osoby, které jsou ve stálém riziku náhlého zhoršení zdravotního stavu, jelikož převážně pro tyto činnosti je tato péče využívána. Jedná se o ochranu před nenadálými situacemi, jež mohou u seniora nastat.

Mezi takové nejtypičtější případy problémů, které mohou u seniora nastat, i když do dnešních dnů je soběstačný a nepotřebuje aktivní pomoc třetí osoby, řadíme: riziko osamělosti, pádu a úrazu, sociální exkluze, kriminality vůči osamělým osobám, chudoby, omezení či ztráta soběstačnosti a autonomie. Některá tato rizika jsou způsobena prostředím, zmíním například riziko ztráty autonomie v zařízeních ústavní péče, anebo fyziologie rizika změny, mezi něž řadíme riziko ztráty autonomie a ochabování svalstva a zhoršení stavu všech smyslových orgánů. Z důvodu těchto rizik je důležité, aby senior měl přístup na internet a byl stále ve spojení se svými blíznými nebo s agenturou sociální péče a mohl být monitorován pro ochranu před nenadálými situacemi, kterým by se jinak nedalo zabránit.⁹⁸

Veškeré tyto služby mají za úkol zvýšit soběstačnost seniorů ve vlastním prostředí s co nejmenšími zásahy do jejich běžného života, zvýšit bezpečnost a ochranu zdraví těch nejvíce potřebných a zvýšit i pocit bezpečí. Pro tyto služby je důležité dodržet několik zásad: zásadu bezpečí (klient může kdykoliv zažádat o pomoc), respekt a toleranci (poskytování individuální péče dle přání klienta), mít individuální přístup ke klientům a dobrovolnost klienta. Tyto služby jsou buď částečně, anebo zcela hrazeny klientem.⁹⁹ Výše zmíněné služby jsou dále v poslední době velmi oblíbené ze strany státních institucí, a to z důvodu snížení finanční záležitosti na jednoho seniora, kdy provoz takovýchto systémů není příliš náročný a může pokrýt více potřebných osob.

⁹⁷ Kolik stojí péče o seniory? [online] 2014 [cit. 3. 2. 2017] Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/kolik-stoji-pece-o-seniory>.

⁹⁸ O bydlení seniorů – Institut důstojného stárnutí [online] 2017 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.

⁹⁹ DORKAS Ostrava [online] 2013 [cit. 5. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.slezskadiakonie.cz/sluzby/seniori/sluzby-pro-seniory/centrum116>.

Jedna z variant tísňové péče je pomocí telekomunikačního zařízení a hlasitého odposlechu. Tato služba se poskytuje na reakci samotného seniora, jenž musí aktivovat dokovací stanici, která komunikuje s dispečinkem pomocí GSM vln (tedy prostřednictvím mobilního telefonu anebo pevné linky) stiskem tlačítka. To může být umístěno buďto na dokovací stanici, nebo na těle seniora. Následně po spojení se hlasitým odposlechem ozve pracovník centrálního pultu, jenž zjišťuje aktuální stav seniora a podle vyhodnocení získaných dat tak zajišťuje danou pomoc. Popřípadě se může takto pracovník centrálního pultu ozvat sám v případě, že se senior dlouhodobě neozývá. Tímto způsobem zjišťuje jeho aktuální zdravotní a psychický stav a zamezuje tak sociálnímu vyloučení seniora ze společnosti. Tato služba zpětného zavolání je poskytována hlavně takovým klientům, kteří žijí sami a nemají nikoho, na koho by se mohli obrátit, aby jim pomohl, popřípadě s kým by si mohli popovídat o svých problémech.

Dalším způsob kontrolы soběstačnosti seniora je pomocí senzorů a čidel umístěným v životním prostoru (bytová jednotka, zahrada popřípadě další místa) seniora, který se naučí běžný životní styl seniora v dané bytové jednotce a jeho okolí. Tento životní styl se inteligentní systém sám naučí, a pokud se senior kdykoliv odchýlí od svého běžného stavu (pád v koupelně, neaktivita v kuchyni), systém sám tuto situaci vyhodnotí a zašle varovnou SMS zprávu o stavu daného klienta na centrální pracoviště, popřípadě na rodinného příslušníka anebo blízkou osobu seniora. Vše se děje podle předem nadefinovaných možností a následně řeší nastalou situaci podle místních zvyklostí. Tím se může předejít závažným až fatálním zdravotnickým problémům, jež mohou seniora postihnout v případě dlouhodobé nevšímavosti lidí v okolí. Senior tak u sebe nemusí mít žádné zařízení, které by musel sám aktivovat. Odpadá tím nejistota, zda senior skutečně tlačítko má u sebe, popřípadě zda jej někde neodložil.

Shrnutí teoretické části

V teoretické části diplomové práce jsem nejprve obecně vymezil pojmy, jako je stáří, jež by mělo být chápáno jako normální lidský proces, se kterým musí počítat každý z nás. Je to normální lidský proces, kterým si projdeme, a musíme se s touto skutečností smířit. Stárnutí nelze jednoduše popsat, jelikož se jedná o variabilní proces, jenž je určen více faktory, řadíme k nim faktory sociální, psychologické a zdravotní. Na lidský věk lze pohlížet z několika hledisek – kalendářního, biologického a funkčního. Tak jako je stárnutí variabilním procesem, tak také vstup do postproduktivního věku nelze jednoznačně určit. Objektivně lze tento věk jen určit hranicí odchodu jedince do starobního důchodu, který je ale často měněn a posouván podle aktuální politické situace. Každé další dělení může každý autor chápat odlišně podle vlastních zkušeností, popřípadě vlastního zkoumání. Vznikl však konsenzus, že jako hlavní věk odchodu do důchodu se bude používat kalendářní, jenž je odvozen od data narození.

Dnes se také hodně mluví o tzv. aktivním stárnutí, které se v akademické obci řeší teprve od 90. let minulého století, a proto neexistuje definice, na níž by byl jednoznačný konsenzus, každý autor aktivní stárnutí popisuje individuálně. Aktivní stárnutí můžeme chápat jako období v postproduktivním věku, kdy je ještě jedinec zaneprázdněn tvůrčími činnostmi, v nichž se může kreativně vyjádřit, a k výkonu těchto činností je soběstačný.

Na tento aspekt navazuje také kvalita života seniorů, tu lze chápat také z více hledisek – sociálního, zdravotního a ekonomického. Také tento koncept má svoji objektivní a subjektivní stránku. Mezi subjektivní hledisko řadíme vnitřní cítění života seniorem. Objektivní stránkou chápeme tento koncept z hlediska dobrého zdravotního stavu, ekonomické soběstačnosti seniora a prostředí, v němž senior žije. Prostor lze chápat jako exteriér kolem bytové jednotky, tedy možnosti relaxace ve venkovním prostředí v zeleni a zároveň uzpůsobení samotné bytové jednotky.

S kvalitou života souvisí také uspokojování potřeb. Uspokojování potřeb seniorů ovlivňuje jejich psychickou a fyzickou pohodu. Bydlení patří k důležitým potřebám ve stáří. V další části své práce jsem se zaměřil sociální služby, které je využívány osobami, jež jakkoliv nemohou být soběstačné a potřebují pomoc druhé osoby. Sociální služby můžeme chápat jako moderní nástroj sociální politiky, kterou lze poskytovat ambulantně, terénně a pobytově. Legislativně je sociální práce ukotvena v zákoně 108/2006 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Tento zákon je stěžejní pro fungování sociálních služeb. Do sociálních služeb se řadí sociální poradenství, prevence a péče. Tuto sociální službu zajišťují

poskytovatelé občanům, kteří jakkoliv nemohou saturovat své potřeby sami. Poskytovatelem se může stát jakákoliv osoba nebo společnost, jež splní předem dané podmínky a jež bude zapsána do registru poskytovatelů sociální práce. Ta je vedena u místně příslušného krajského úřadu. Takto zainteresované sociální služby mohou čerpat finanční prostředky z veřejných rozpočtů a u některých služeb ji částečně doplácí klient. Navíc vyhláška 505/2006 Sb. zavedla principy, které by poskytovatelé měli dodržovat. Mezi principy můžeme zařadit dodržování práv účastníků a respektování jejich volby. Dalšími principy jsou individuální podpora a zaměření na komplexní práci s klientem a zachování flexibility.

Sociální pracovník nejdůvěryhodněji získá vztah s klientem při terénní práci v domácím prostředí, nejčastěji se jedná o pečovatelskou službu. Pokud senior dochází do nějakého zařízení pravidelně, jedná se pak zpravidla o denní centra anebo odlehčovací služby.

Třetí kapitola obsahuje možnosti bydlení seniorů v jejich domácím prostředí, popřípadě v nějaké pobytové sociální službě. Vývoj bytové situace starších osob se řeší již od pravěku, kdy se obyvatelé jeskyně starali o své slabé jedince, až po dnešní moderní sociální stát. Většina seniorů žije stále ve vlastním bydlení, ale pro ty, kteří se z jakéhokoliv důvodu nemohou o sebe postarat samostatně a potřebují dlouhodobější péči, než jen pečovatelskou, mohou využít některou z níže uvedených ústavních zařízení. V poslední kapitole teoretické části jsou uvedeny možnosti, jak upravit svou bytovou jednotku, aby mohli déle žít ve vlastním prostředí, kde se senior cítí nejvíce psychicky v pohodě. Senior může svou bytovou jednotku upravit po stavební stránce tak, že využije možné úpravy v jednotlivých místnostech, aby tím snížil nebezpečí nestandardních situací a pádu, nebo může využít také služeb tísňové péče pomocí prostředků dálkové komunikace.

Tabulka 1: MOŽNOSTÍ BYDLENÍ PRO SENIORY

MOŽNOSTÍ BYDLENÍ PRO SENIORY	
Domov pro seniory	Komunitní byty
Domov pro osoby se zvláštním režimem	Vlastní bydlení (byt, rodinný dům)
Domov pro osoby s tělesným postižením	Chráněné a podpůrné bydlení
Dům s pečovatelskou službou	Azylové domy

Zpracování: vlastní zpracování

5 Výzkumná část

Praktickou částí mé diplomové práce je výzkum, v němž jsou zkoumány aspekty současného bydlení seniora na Hlučínsku a názory mladé generace na bydlení v seniorském věku. Cílem tohoto výzkumu je zjistit, jaká je na území Hlučínska aktuální bytová situace seniorů, a zda by byli senioři ochotni se stěhovat za jiným bydlením v případě nepříznivých podmínek v jejich současném bydlišti. Dalším cílem tohoto výzkumu je zjistit, zda se mladá generace zajímá o řešení bytové situace ve stáří a zda by byli ochotni svou situaci nějak změnit v průběhu podzimu svého života. Šetření se také zabývá tím, jaká možnost je pro mladou generaci přijatelnější. Zda se o ně má ve stáří starat stát, nebo se chtějí na seniorský věk připravit sami v průběhu své aktivní kariéry. Výzkum se dále zabýval finanční náročností bydlení na Hlučínsku a sledoval, jakou měrou se respondenti podílejí na pravidelných platbách. Vzhledem k rozsáhlosti výzkumného vzorku pro mou diplomovou práci bylo použito dotazníkové šetření.

5.1 Cíl šetření, výzkumné otázky a hypotézy

Na základě zvoleného cíle byly formulovány výzkumné otázky:

Výzkumná otázka 1: Bydlí současní senioři na Hlučínsku převážně v rodinných domech se svými rodinnými příslušníky?

Výzkumná otázka 2: Byli by ochotní se současní senioři stěhovat za jiným bydlením v případě zhoršeného zdravotního stavu?

Výzkumná otázka 3: Jaké představy má o bydlení současná mladá generace?

a) Spoléhá současná mladá generace na pomoc státu ve svém seniorském věku?

b) Má v plánu se současná generace mladých občanů na Hlučínsku přestěhovat na své seniorské období mimo Hlučínsko?

Také jsem si stanovil pracovní hypotézy, které bych chtěl v následujících výzkumech potvrdit nebo vyvrátit.

Hypotéza 1 – Většina seniorů na Hlučínsku nemá v plánu svou bytovou situaci nijak měnit a chtějí by bydlet tam, kde bydlí nyní.

Hypotéza 2 – Většina seniorů na Hlučínsku uvádí, že nemusela v poslední době řešit žádný problém s bydlením.

Hypotéza 3 – Většina mladé generace na Hlučínsku nyní žije v rodinném domě se svými rodiči a přispívají jim na provoz domácnosti.

Hypotéza 4 – Většina mladé generace se bude chtít ve stáří spolehnout na podporu státu.

5.2 Metodický postup

Pro účely získání dat jsem zvolil nejrozšířenější výzkumnou technologii, která se využívá v sociologii, a tou je dotazník. Dotazník byl sestaven tak, abych mohl získat informace o současném bydlení seniorů. Také jsem sestavil druhý dotazník, jenž je určen pro získání dat vize mladé generace o bydlení ve stáří. Tento způsob sběru dat byl vybrán díky možnosti oslovení větší skupiny osob v jeden okamžik. Dotazníkové šetření jsem si zvolil také proto, že jsem si stanovil výběrový soubor 50-100 respondentů, jednak mezi mladou populací, jednak mezi seniorskou populací. Mezi výhody dotazníkového šetření můžeme tedy zařadit převážně úsporu času a finančních prostředků za účelem získání dat, jež se následně mohou lépe kvantifikovat. Mezi nevýhody takového sběru dat je nemožnost položení doplňujících otázek výzkumníkem, proto se také na přípravu dotazníku klade větší důraz, než je tomu na přípravu rozhovoru. Dále otázky nemusí být jasné a srozumitelné všem respondentům a někteří dotazovaní mohou do dotazníkového šetření uvádět lživé a nepravdivé informace, jež nelze následně verifikovat.¹⁰⁰

Výsledky byly následně přepsány do programu SPSS, ve kterém byly také zpracovány do tabulek, grafů a komentářů, jež jsou uvedeny v této diplomové práci. V případě dotazníku, který byl určen mladé generaci, byly dotazníky seskupeny v tabulkovém procesoru Excel, z něhož byly exportovány do statistického programu SPSS. U seniorské populace byly dotazníky přepsány z tištěné podoby do statistického programu SPSS a následně zpracovány.

5.3 Struktura dotazníku

Dotazník byl sestaven tak, aby odpovědi zodpověděly na položené výzkumné otázky a hypotézy. Otázky v dotazníku jsou sestaveny z uzavřených otázek a polootevřených otázek, kde se může respondent vyjádřit, pokud mu jeho odpověď mezi nabízenými otázkami schází, nebo by odpověď chtěl nějak doplnit. Mezi otázkami se také objevují otevřené otázky.

V úvodní části dotazníku jsou uvedeny otázky, jež zjišťují identifikační údaje respondenta, jako je obec, kde v této době bydlí a jeho pohlaví spolu s rokem narození. Dotazník dále pokračuje otázkou o dosaženém stupni vzdělání. V druhé části dotazníku jsou již konkrétní otázky týkající se bydlení respondenta, jako je typ současného bydlení a jeho vlastnická struktura. Dotazník dále pokračuje okruhem témat na spolubydlící v bytové jednotce, včetně otázek na finanční aspekt bydlení. Závěrem dotazník zjišťuje, zda senior již prodělal nějakou bytovou krizi, a jakým způsobem ji řešil. Poslední otázky se týkají budoucí situace, jež mohou u seniora nastat. V samém závěru šetření může senior vyjádřit své

¹⁰⁰ FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: Jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. str. 183.

myšlenky a může zhodnotit, jaká bytová situace mu chybí v jeho okolí. Plné znění dotazníku je přílohou č. 2.

Struktura dotazníku pro mladou generaci byla totožná jako u seniorské populace, aby se následně tyto výsledky mohly porovnat. Chtěl jsem tedy opět vědět, jak žijí senioři dnes a jak si seniorský život představuje mladá generace narozena od roku 1985. Navíc v dotazníku pro mladou generaci byla přidána otázka, zda by chtěli, aby se o ně v seniorském věku starala obec. Pokud na tuto otázku odpověděli kladně, mohli se vyjádřit, jakým způsobem by se o ně měla obec starat. Veškeré grafy a tabulky, které jsou výstupem dotazníkového šetření, jsou citovány jako vlastní zpracování autora. Pouze data v tabulce o základním souboru výzkumu jsou staženy z Českého statistického úřadu k datu 31. 12. 2015 a dále zpracovány pro potřeby této práce. Plné znění dotazníku je přílohou č. 3 práce.

5.4 Geografická charakteristika zkoumaného území

Moravskoslezský kraj, ve kterém nalezneme zkoumané území Hlučínska, je jedním z hraničních krajů České republiky a nachází se v severovýchodní oblasti. Na severu a východě kraj sousedí s Polskou republikou. Na jihovýchodě sousedí se Slovenskou republikou. V rámci vnitřního uspořádání státu kraj sousedí převážně s Olomouckým krajem a částečně se Zlínským krajem. Moravskoslezský kraj se dále dělí na čtyři euroregiony, kterými jsou Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko. Z geografického pohledu se jedná o velice rozmanitý kraj, jenž je na jedné straně obklopen Hrubým Jeseníkem s nejvyšší horou kraje Pradědem, jenž pomalu přechází v Hlučínskou pahorkatinu. Z jižní strany je kraj obklopen pohořím Beskydy s nejvyšší horou Lysá Hora. Uprostřed kraje je hustě zalidněna Opavská nížina, Ostravská pánev a Moravská brána. Administrativně se kraj dělí na šest okresů a 300 obcí, z toho je 42 měst, rozloha kraje je 5 427 km².¹⁰¹

Území Hlučínska nalezneme v severní části Moravskoslezského kraje a je ohraničeno z východní oblasti územím Bohumínska, z jižní části územím Ostravska a z jihozápadní části územím Opavska. Ze severu je území Hlučínska ohraničeno státní hranicí s Polskem (jak můžeme vidět na mapě, který je na konci této podkapitoly). Na jejímž území se nachází dvě spádová města, kterými jsou Hlučín a Kravaře. Oblast Hlučínska má větší hustotu zalidnění, než zbytek Moravskoslezského kraje a dobrou dopravní dostupnost k nejbližším statutárním městům Ostrava a Opava. Na území Hlučínska se rozkládá Hlučínská pahorkatina a protéká jí řeka Opava. Díky těmto faktorům je Hlučínsko úrodnou oblastí. Na Hlučínsku se nachází

¹⁰¹ Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 [online] 2014 [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.zamekdolnizivotice.cz/foto/web/4/soubory/-strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-moravskoslezskem-kraje-na-leta-20152020-3-4.pdf>.

29 obcí, které se rozkládají na 308 km², a žije zde 67 791 obyvateli. Výčet obcí, které jsou součástí historického území Hlučínska je k nalezení v tabulce základního soboru.¹⁰²

Mapa 1: mapa Hlučínska

Zdroj: Ingema-Internet geographic magazine[online] 2010 [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=1159>

¹⁰² Strategie území správního obvodu ORP Hlučín v oblasti předškolní výchovy a základního školství, sociálních služeb, odpadového hospodářství a bezpečnosti v obcích a dopravě [online] 2015 [cit. 26. 2. 2017]. Dostupné z: http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hlu%C4%8D%C3%ADn/SD_Hlu%C4%8D%C3%ADn.pdf.

Tabulka 2: ZÁKLADNÍ SOUBOR VÝZKUMU - CELKOVÝ POČET OBYVATEL
HLUČÍNSKA k 31.12 2015

ZÁKLADNÍ SOUBOR VÝZKUMU – CELKOVÝ POČET OBYVATEL HLUČÍNSKA K 31.12 2015												
Obec	Celkem počet obyvatel	v tom obyvatelstvo celkem ve věku										
		15-19	20-24	25-29	30-34	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+
Bělá	660	37	37	47	50	62	53	27	18	34	10	15
Bohuslavice	1 711	77	115	116	140	122	108	81	38	59	38	21
Bolatice	4 452	203	219	283	330	330	327	247	130	156	103	52
Darkovice	1 366	69	84	87	82	102	77	64	33	43	31	29
Děhylov	710	24	40	46	30	44	54	48	42	28	13	8
Dobroslavice	745	33	39	50	47	31	53	64	41	20	16	11
Dolní Benešov	4 056	182	239	271	315	286	242	248	164	178	87	56
Hať	2 571	139	142	185	174	181	185	121	90	92	64	28
Hlučín	14 020	676	744	846	857	863	963	928	794	524	292	214
Hněvošice	1 019	47	62	78	85	91	85	58	18	31	20	25
Chlebičov	1 127	49	67	97	79	77	68	47	35	50	31	15
Chuchelná	1 271	58	62	103	92	118	102	63	40	37	28	20
Kobeřice	3 301	184	197	239	266	232	232	159	88	98	61	47
Koznice	1 888	68	120	133	129	130	141	104	80	69	54	30
Kravaře	6 681	325	374	496	444	476	443	353	240	260	131	107
Ludgeřovice	4 794	208	250	325	303	313	325	270	225	222	111	83
Markvartovice	1 970	102	122	111	158	112	132	97	57	60	43	33
Oldřšov	1 365	76	81	99	100	80	95	78	40	46	27	10
Píšť	2 115	88	139	130	172	164	161	122	61	93	52	43
Rohov	589	28	40	34	45	44	42	31	16	21	13	8
Služovice	819	29	55	66	69	70	50	29	21	28	13	12
Strahovice	882	47	66	49	67	67	60	46	25	34	18	10
Sudice	636	27	43	51	39	50	39	29	17	20	14	7
Šilheřovice	1 585	76	91	108	120	100	109	84	55	60	22	29
Štěpánkovice	3 212	128	198	270	238	228	230	141	84	99	58	39
Třebom	227	19	14	13	15	18	12	14	6	14	2	1
Velké Hoštice	1 825	79	112	138	131	132	131	91	53	57	38	29
Vřesina	1 602	63	95	111	105	111	87	77	38	61	36	19
Závada	592	27	25	40	48	34	46	26	16	27	11	7
Vřesina	2 896	143	174	162	174	179	209	175	161	88	60	45
Souhrn	70 687	3 311	4 046	4 784	4 904	4 847	4 861	3 922	2 726	2 609	1 497	1 053

Zdroj: Český statistický úřad; zpracováno autorem.

5.5 Charakteristika zkoumaného souboru

Dotazníkové šetření bylo prováděno mezi osobami staršími 55 let na Hlučínsku pomocí anonymního dotazníku. Dotazník byl sestaven z uzavřených otázek s možností doplňujících informací. Byli osloveni senioři, kteří převážně žijí sami v bytě, nebo rodinném domě. Dále byli osloveni senioři z ubytovacích zařízení v Hlučíně, Ludgeřovicích a v Darkovicích. Šetření proběhlo v domácnostech, v nichž má senior své přirozené prostředí. Osloveno bylo 80 seniorů ze základního vzorku, jež žijí na území ORP Hlučín, které se nachází ve východní části Hlučínska. Distribuce dotazníku v tištěné podobě probíhala mezi mými známými a jejich rodinnými příslušníky a distribuce také probíhala prostřednictvím mobilní pečovatelské služby Charity Hlučín. Způsob výběru respondentů byl realizován metodou sněhové koule.

Mezi mladou generací bylo prováděno také anonymní dotazníkové šetření. Toto šetření probíhalo elektronickou formou pomocí aplikace Google Forms. Byla oslovena mladá generace, jež se narodila po roce 1985 a jež nyní žije na území Hlučínska. Tohoto výzkumu se zúčastnilo 55 respondentů žijících na území Hlučínska.

Vzhledem k nízkému počtu respondentů v porovnání se základním vzorkem není možné tento výzkum zobecnit na celé Hlučínsko.

5.6 Vyhodnocení dotazníkového šetření bydlení seniorů

Účastníci výzkumu, kteří se zapojili do tohoto dotazníkového šetření, odpovídali na 14 otázek, z toho čtyři otázky byly zaměřeny na identifikační údaje účastníka a deset otázek bylo zaměřeno na aktuální bydlení seniora. Dobrovolné otázky byly zaměřeny na měsíční platby za bydlení a jejich podílu na těchto platbách. Další dobrovolné otázky se zaměřily na vyřešení krize bydlení, kterou již tazatelé v minulosti museli řešit. Další otázky se zaměřily na situaci, co by senior, v případě nepříznivých událostí, chtěl změnit ve své dosavadní bytové situaci.

Respondenti, kteří se zúčastnili následujícího výzkumu, byli ve věkové skupině nad 65 let. Bylo rozesláno 90 dotazníků, z toho se vrátilo 84 vyplněných dotazníků. Návratnost dotazníkového šetření byla 93,33 %. Z tohoto výběrového vzorku muselo být šest dotazníků vyloučeno z důvodu vyplnění pouze identifikační části. Platných doručených dotazníků tedy dorazilo 78, což odpovídá 92, 86 % dotazníků, které splňují podmínky výzkumu. Dále musely být vyřazeny dotazníky respondentů, jejichž bydliště nespadá na historické území Hlučínska, které se vyskytovalo ve výběrovém vzorku ve dvou případech. Z tohoto důvodu je platných dotazníků 71, což znamená 84, 52 % z celkově odevzdaných. Tento počet respondentů je v následujícím šetření brán jako výchozí stav. Tito respondenti bydleli v Ostravě, v Děhylově a v Dobroslavicích a dva z dotazovaných neuvedli místo bydliště.

Z doplňující otázky, která se týkala místa bydliště seniora, můžeme také zjistit, že do dotazníkového šetření se z větší části zapojili občané východní části Hlučínska, která je administrativně přidělena do ORP Hlučín. Nejvíce se dotazníkového šetření zapojili obyvatelé spádového města pro celou východní část Hlučínska. V tomto městě bydlí celá třetina dotazovaných. Dále se nejčastěji zapojili obyvatelé obce Hať a Vřesina.

Doplňující otázka k otázce 1: V jaké obci bydlíte?

Doplňující otázka k otázce 1: V jaké obci bydlíte?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Bohuslavice	1	1,4 %
Bolatice	1	1,4 %
Darkovice	7	9,9 %
Dolní Benešov	4	5,6 %
Hať	14	19,7 %
Hlučín	22	31,0 %
Ludgeřovice	6	8,5 %
Píšť	1	1,4 %
Vřesina	13	18,3 %
Závada	2	2,8 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka 2: Věk respondentů

	Otázka 2: Věk respondentů	
	Absolutní četnost	procentuální zastoupení
55-59	3	4 %
60-64	9	13 %
65-69	4	6 %
70-74	19	27 %
75-79	17	24 %
80-84	9	13 %
85+	10	14 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

V tabulce věkového zastoupení účastníků dotazníkového výzkumu lze spatřit, že nejpočetnější skupina respondentů byla ve věkové skupině 70-74 let a dohromady s věkovou 75-79 let se jednalo o polovinu všech respondentů výzkumu. Nejstarší respondentka měla 94 let a nejmladší respondentka měla 57 let. Ve výběrovém vzorku jsou tedy zastoupeny všechny věkové skupiny osob seniorského věku. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti výzkumu.

Otázka 3: Pohlaví respondentů

Pohlaví respondenta		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
muž	21	29,6 %
žena	50	70,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

V dotazníkovém šetření se více vyjadřovaly ženy, a to v 70 % případů. Tato skutečnost může být přisuzována tomu, že se ženy dožívají vyššího věku a s přibývajícím věkem narůstá procentuální rozdíl mezi ženskou a mužskou populací. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti výzkumu.

Otázka 4: Vzdělání respondentů

Vzdělání respondentů		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Základní vzdělání	31	43,7 %
Střední bez maturity	18	25,4 %
Střední s maturitou	15	21,1 %
Vyšší odborná škola	2	2,8 %
Vysokoškolské vzdělání	5	7,0 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Poslední otázkou, která se týkala identifikace respondenta, byla zaměřena na nejvyšší dokončené vzdělání. Nejčastěji ve výzkumném vzorku jsou zastoupeny osoby se základním vzděláním, a to ve 43,7 % případů. Tato nižší vzdělanostní struktura je dána skutečností druhé světové války a poválečného období v době mladého věku respondentů. Na Hlučínsku bylo v té době také mnoho zemědělských statků, na kterých mnoho lidí pracovalo. Naopak nejvyšší vzdělání ve výzkumném vzorku bylo dosaženo pouze u desetiny respondentů.

Závěrem první části dotazníkového šetření týkající se analýzy bydlení seniorů na Hlučínsku lze konstatovat, že se ve zkoumaném vzorku nejčastěji objevují ženy z Hlučína ve věku 70-74 let se základním vzděláním.

Následovala otázka, která se zabývala aktuální bytovou situací seniorů na Hlučínsku. U této otázky bylo zjištěno, že největší počet respondentů výzkumu nyní bydlí v rodinném domě (73,2 %). Další velká skupina uvedla jako způsob bydlení jinou možnost. V této

skupině jsou zastoupeni respondenti, kteří bydlí v devíti případech v domě pro seniory v Hlučíně, v jednom případě v domě s malometrážními byty v Darkovicích a je zde také jeden případ, kdy respondent má pronajatý rodinný dům v Ludgeřovicích. V tom samém městě se také nachází osoba, která bydlí v pronajaté místnosti.

Otázka č. 5: Aktuální způsob bydlení seniorů na Hlučínsku

Uved'te Váš současný způsob bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Rodinný dům	52	73,2 %
Bytový dům	7	9,9 %
Pronajatá místnost	1	1,4 %
Jiné:	11	15,5 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Dotazníkové šetření dále pokračovalo otázkou vlastnické formy bydlení, kdy senioři nejčastěji odpovídali, že své bydlení mají v osobním vlastnictví anebo ve vlastnictví jiné osoby. Bližší specifikaci se zjistilo, že v osmnácti případech se jedná o doživotní výměnek ve svém rodinném domě u rodinných příslušníků a v osmi případech se jednalo o smlouvu na dobu neurčitou v Domě pro seniory pod Vinnou horou v Hlučíně. Jeden respondent žije s přítelkyní. Jeden účastník dotazníkového šetření na tuto otázku neodpověděl.

Otázka č. 6: Vlastnická forma bydlení

Jaká je vlastnická forma vašeho bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Obecní byt	1	1,4 %
Družstevní byt	7	9,9 %
Pronájem	3	4,2 %
Osobní vlastnictví	32	45,1 %
Jiné - specifikujte:	27	38,0 %
Nezodpovězeno	1	1,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Následující otázka v dotazníkovém šetření se týkala spolubydlících osob s respondentem dotazníkového šetření. Nejčastěji lidé uváděli, že bydlí se svými dětmi a popřípadě také se svým partnerem. Tyto dvě volby označilo přes 50 % respondentů ve skoro rovnoměrném poměru. Další čtvrtina respondentů uvedla, že žijí sami, popřípadě s domácími

zvířaty, které jim zpřijemňují volné chvíle. Osoby žijící s nepříbuznými osobami byly obyvatelé domova pro seniory, kteří bydleli v dvojlůžkových pokojích. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti výzkumu.

Otázka 7: S kým žijete v bytě, RD?

S kým žijete v bytě, v RD?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
S partnerem/partnerkou s dětmi	24	33,8 %
S dětmi	21	29,6 %
S rodiči	1	1,4 %
S jinými příbuznými	3	4,2 %
S nepříbuznými osobami	4	5,6 %
S nikým - žiji sám (sama)	18	25,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 8 – první část: Celkový počet osob žijících v bytě/RD?

Žije v bytě / RD celkem?		
Počet osob žijících v bytě/RD celkem	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
1	16	22,5 %
2	16	22,5 %
3	4	5,6 %
4	4	5,6 %
5	10	14,1 %
6	16	22,5 %
7	4	5,6 %
Neuvedeno	1	1,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 8 – druhá část: Počet lidí, kteří spolu hospodaří a sdílí společnou domácnost

Sdílí s Vámi společnou domácnost (společně hospodaří)?		
Počet osob	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
0	29	41,4 %
1	34	48,4 %
2	6	8,4 %
3	1	1,4 %
Neuvedeno	1	1,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Následující dvě otázky č. 7 a obě dvě části otázky č. 8 vypovídají o počtu osob žijících v jednom rodinném domě, popřípadě v jedné domácnosti, a také kolik osob sdílí společnou domácnost se seniorem, který se zúčastnil dotazníkového šetření. Nejvíce lidí, kteří zodpověděli následující otázku, že žije v bytě sám, nebo s jednou osobou. Nejčastěji se jedná o partnera/partnerku. Dále velká skupina osob žije převážně v rodinném domě s pěti až šesti osobami. Tento větší počet osob, kteří nesdílí společnou domácnost se seniorem, ale žijí spolu v jednom rodinném domě, můžeme přičíst vícegeneračním rodinným domům, které převládají na Hlučínsku. Jeden účastník dotazníkového šetření na tuto otázku neodpověděl vůbec. Další respondent sice nevěděl, s kolika lidmi sdílí společnou domácnost, ale uvedl, že dohromady žijí v jeho bytě dvě osoby. Z tohoto lze tedy odvodit, že společně s ním žije jedna osoba.

Následující otázky byly uvedeny jako nepovinné. Tyto otázky se zabývají ekonomickou náročností jejich současného bydlení; to znamená, kolik hradí za nájem a další služby spojené s bydlením jako je elektřina, voda a plyn. Dále se tato série otázek zabývala tím, zda účastníci výzkumu celou uvedenou částku hradí sami anebo se podílí na úhradě. A pokud se podílí, tak jakou částkou.

Otázka č. 9 – část jedna: Celkové měsíční výdaje na bydlení

Jaká je Vaše celková měsíční částka za bydlení – tj. nájem + elektřina + plyn + voda + další služby spojené s bydlením?		
Finanční rozmezí	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
do 4000,- Kč	5	7,0 %
4001 - 6000,- Kč	19	26,7 %
6001 - 8000,- Kč	8	11,2 %
8001 - 10000,- Kč	2	2,8 %
Neuvedeno	37	52,3 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 9 – část dvě: Jak hradíte náklady na bydlení?

Podíl na nákladech		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Náklady na bydlení hradím sám / sama	27	38,0 %
Podílím se na nákladech / Přispívám rodinným příslušníkům částkou	43	60,6 %
Neuvedeno	1	1,4 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Na otázku číslo 9 – první část, která se týkala celkových měsíčních nákladů na bydlení, se nevyjádřilo 52,3 % respondentů. Z respondentů, kteří se vyjádřili k této otázce, se nejvíce uváděly částky v rozmezí 4001-6000,- Kč. Z detailnějšího průzkumu dotazníku bylo zjištěno, že 50 % respondentů, kteří uvedli tuto částku, jsou obyvateli Domu pod Vinnou horou v Hlučíně, kde se hradí poplatky za bydlení v částce 4500,- Kč a celkové poplatky za všechny služby se pohybují v rozmezí 9400-9900,- Kč.

Druhá otázka č. 9 – druhá část navazovala na předchozí otázku a zjišťovala, zda respondenti celou částku na bydlení hradí sami, popřípadě se podílejí na úhradě. 60,6 % respondentů reagovalo, že se podílí na výdajích a 38 % respondentů své výdaje platí samy. Jeden respondent tuto otázku neodpověděl.

Níže je uvedena tabulka č. 9 – část tři, která zjišťuje, jakou částkou se podílí senioři na celkových výdajích za bydlení. Na tuto podotázku neodpovědělo 53,5 % respondentů, pokud odečteme respondenty, kteří si hradí bydlení sami, a tím na tuto podotázku nereagovali. Svě částky nechtělo uvést 15,5 % respondentů – jedná se tedy přibližně o 10 respondentů. Z účastníků dotazníkového šetření, kteří se podílí na nákladech na bydlení, jich nejvíce přispívá 2 000 – 3 000,- Kč.

Otázka č. 9 – část tři: Pokud přispíváte na bydlení, tak jakou částkou?

Pokud přispíváte na bydlení, tak jakou částkou?		
Finanční rozmezí	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
1 000 - 2 000,- Kč	5	7,04 %
2 001 - 3 000,- Kč	12	16,90 %
3 001 - 4 000 Kč	9	12,68 %
4 001 – 5 000,- Kč	6	8,45 %
5 001 - 6 000,- Kč	1	1,41 %
neuvedeno	38	53,5 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 10: Problémy s bydlením

Řešil jste Vy sám, nebo někdo ve vašem okolí v posledních letech vážný problém s bydlením?		
	Absolutní četnost	Procentuální četnost
ANO	5	7,0 %
NE	64	90,1 %
Neuvedeno	2	2,8 %
Total	69	97,2 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Respondenti se v otázce č. 10 vyjadřovali, zda již někdy v minulosti zažili nějaké problémy s bydlením. Dvě osoby na tuto otázku nereagovaly vůbec a z těch, kteří se vyjádřili, 90 % odpovědělo, že se žádným problémem nesetkali. Osoby, jež se ale s problémem setkaly, často svůj problém řešily za pomoci služeb ubytoven, popřípadě domova s pečovatelskou službou.

Otázka č. 12 Přemýšlel jste, že budete potřebovat v budoucnu jiný typ bydlení?

Přemýšlel jste, že budete potřebovat v budoucnu jiný typ bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální četnost
ANO	16	22,5 %
NE	53	74,6 %
Neuvedeno	2	2,8 %
Total	71	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Z výše uvedené tabulky č. 12 můžeme zjistit, že dotazované osoby z výzkumného vzorku nepřemýšlejí o změně bydlení v budoucnosti. Takto uvažují bezmála dvě třetiny dotazovaných. Dvě osoby na tuto otázku neodpověděli vůbec. Tato skupina osob z výzkumného vzorku, která reagovala, kladně by se chtěla přestěhovat z důvodu zhoršeného zdravotního stavu, a že se nemůže o sebe postarat. Respondenti, kteří reagovali kladně také, jako důvod uvádí nedostatečné finanční prostředky pro udržení vlastního bydlení.

Doplňující otázka k otázce č. 12: Jak by řešili situaci se změnou bydlení?

Jak byste svou situaci konkrétně řešil/a?		
	Absolutní četnost	Procentuální četnost
Přestěhovat se do menšího bytu	2	2,8 %
Přestěhovat se za službou	1	1,4 %
Přestěhovat se do domova pro seniory	8	11,3 %
Přestěhovat se do domu s pečovatelskou službou	6	8,5 %
Jinak: uveďte jak:	9	12,7 %
Neuvedeno	45	63,4 %
Total	26	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

V poslední otázce dotazníkového šetření byla řešena otázka, která doplňuje tu minulou, jak by konkrétně vyřešili změnu své bytové situace. Tím, že na tuto otázku reagovalo o deset respondentů více, než kladně odpovědělo v minulé otázce, lze to vysvětlit tak, že sice neuvažují o změně bydlení, ale kdyby tato situace nastala, vyřešili by ji nejčastěji přestěhováním se do domova pro seniory, kde jsou ale dlouhé pořadníky a jedna respondentka z výzkumu již je v takovémto pořadníku zapsána. Dále by se chtěli přestěhovat do domu s pečovatelskou službou. Dále respondenti psali, že by chtěli zůstat doma a zde také dožít, popřípadě se přestěhovat do Domu s charitní službou v Ludgeřovicích. Respondenti, kteří bydlí v domově důchodců v Hlučíně, jsou nadmíru spokojeni a neměnili by. Pro celkové zhodnocení této otázky by si autor rád vypůjčil vyjádření jedné z obyvatel domova důchodců v Hlučíně: „*Kdyby člověk mohl, bydlel by raději doma s rodinou*“

Na závěr dotazníkového šetření měli možnost se senioři vyjádřit k tématu bydlení seniorů na Hlučínsku. Obyvatelé domova pro seniory v Hlučíně si ubytování v tomto zařízení nemohou vynachválit a jsou nadmíru spokojeni. Senioři žijící ve vlastním bydlení postrádají denní stacionáře, které by mohli navštěvovat a nedostatek domovou s pečovatelskou službou a to hlavně pro osoby s nízkými příjmy a pro osoby se zvířaty. Občanka Darkovic také uvedla pochvalu pro své volené zástupce: „*V naší obci je bytová problematika vyřešena velmi dobře - já jsem ale spokojena, když bydlím se svými blízkými.*“

5.7 Vyhodnocení dotazníkového šetření bydlení ve stáří u mladé generace

Respondenti, kteří se zúčastnili tohoto výzkumu, odpovídali na 14 otázek, z toho čtyři otázky byly zaměřeny na identifikační údaje respondenta a deset otázek bylo zaměřeno na aktuální bydlení seniora a jeho představě bydlení ve stáří. Z toho většina otázek je povinných a jen pár z nich dobrovolných. Dobrovolné otázky byly zaměřeny na měsíční platby za bydlení a jejich podílu na těchto platbách. Další dobrovolné otázky se zaměřily na vyřešení krize bydlení, kterou již prožili. Pokud odpověděli kladně na otázku, že uvažují o změně bydlení ve stáří, tak následovaly dvě další dobrovolné otázky, jak by to chtěli vyřešit. Pokud lidé na další otázku odpověděli, že spoléhají na to, že se o ně na stáří postará stát, měli možnost se v otevřené otázce vyjádřit, jakou formou by to mělo být.

Respondentů, kteří se zúčastnili následujícího výzkumu, bylo 58 ve věkové skupině 13-33 let. Z tohoto výběrového vzorku museli být čtyři lidé vyloučeni, protože jejich bydliště nebylo na území Hlučínska. Platných doručených dotazníků tedy dorazilo 54, což odpovídá 93,1 % dotazníků, které splňují podmínky výzkumu. Z neplatných vyplněných dotazníků byl jeden z obce mimo území Moravskoslezského kraje a dva respondenti byly z obce, která náleží do ORP Hlučín, ale nenáleží k historickému území Hlučínska. Jako poslední dotazník, který nemohl zařazen do výzkumu, je respondent, který má trvalé bydliště na území, ale dlouhodobě žije v zemích Evropské unie.

Z doplňující otázky, která zjišťovala obec, kde bydlí účastník výzkumu, můžeme také zjistit, že do dotazníkového šetření se zapojili občané většiny obcí na Hlučínsku. Důvodem takového výrazného rozdílu mezi ostatními obcemi a obcí Vřesina je ten důvod, že výzkumník v této obci má největší sociální vazby, kterými se dotazníkové šetření šířilo. V tabulce se také nachází dvě městské části, kterými jsou Darkovičky, spadající pod město Hlučín, a Kouty, spadající pod město Kravaře. Městská část Darkovičky se v minulosti chtěla osamostatnit, ale referendum dopadlo negativně.¹⁰³

Otázka č. 1: Máte bydliště v obci na území Hlučínska?

Máte bydliště v obci na území Hlučínska?		
	Absolutní počet	Procentuální zastoupení
Ano	54	93,1 %
Ne	4	6,9 %
Souhrn	58	100 %

Zdroj: zpracováno autorem

¹⁰³ Lidé z Darkoviček zůstanou u Hlučina [online] 2001 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lide-z-darkovicek-zustanou-u-hlucina-dv7-/domaci.aspx?c=A011210_085227_ostr_zpravy_inc.

Doplnující otázka: V jaké obci bydlíte?

V jaké obci bydlíte?		
	Absolutní Počet	Procentuální zastoupení
Bělá	1	1,9 %
Bolatice	1	1,9 %
Darkovice	2	3,7 %
Darkovičky	2	3,7 %
Děhylov	1	1,9 %
Hať	3	5,6 %
Hlučín	7	13,0 %
Hněvošice	2	3,7 %
Kobeřice	1	1,9 %
Kozmice	1	1,9 %
Kravaře-Kouty	1	1,9 %
Ludgeřovice	1	1,9 %
Markvartovice	4	7,4 %
Píšť	3	5,6 %
Šilheřovice	2	3,7 %
Vřesina	19	35,2 %
Závada	3	5,6 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č 3: Pohlaví

Pohlaví		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Muž	25	46,3 %
Žena	29	53,7 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

V dotazníkovém šetření se více vyjadřovaly ženy. Tato skutečnost může být přisuzována tomu, že ženy se dle genderové stereotypizace, která stále v naší kultuře převládá,

se stará o nejstarší generaci, a tudíž více uvažují o průběhu života. Zatímco muži jsou více v daném okamžiku soustředěni, aby mohli zabezpečit sebe, popřípadě svou rodinu.

Otázka č. 2: Věk respondenta

		Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Věková skupina	33-29	5	9,26 %
	28-25	26	48,15 %
	24-21	17	31,48 %
	20-17	4	7,41 %
	16-12	1	1,85 %
	Celkem	53	98,15 %
Neuvedeno		1	1,85 %
Celkem		54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

V tabulce, ve které je uveden věk respondentů, je nejvíce zastoupena věková skupina 28-25 let, která je zastoupena skoro polovinou respondentů a přes třetinu se také přehoupala věková skupina 24-21 let. Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti výzkumu, jelikož tato otázka byla povinná a jedna odpověď je vyhodnocena jako chybná, kdy respondent neuvedl ročník svého narození, ale místo toho pravděpodobně bydliště. Nejstaršímu účastníkovi ve výzkumu bylo 33 let a nejmladšímu 13 let. Jsou tedy ve výzkumu zastoupeny všechny věkové skupiny mladých občanů, kteří již mají určitý přehled o bydlení.

Otázka č. 4: Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?

Jaké je Vaše nejvyšší dokončené vzdělání?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Bez vzdělání	1	1,9 %
Střední škola bez maturity	4	7,4 %
Střední škola s maturitou	25	46,3 %
Vysokoškolské vzdělání	18	33,3 %
Vyšší odborné vzdělání	3	5,6 %
Základní vzdělání	3	5,6 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Poslední otázkou, která identifikovala respondenta, se týkala jeho nejvyššího ukončeného vzdělání, kde nejvíc respondentů výzkumu získalo maturitní vysvědčení. Tato největší skupina respondentů výzkumu nyní pokračuje na vysoké škole, nebo již jsou v pracovním procesu. Tato skutečnost bude následně důležitá při hodnocení plateb za současné bydlení. Také vzhledem k tomu, že je široké věkové rozmezí osob zúčastněných ve výzkumu, tak také všechny stupně vzdělání jsou zde zastoupeny.

Toto byla poslední otázka, která se týkala identifikace zúčastněných osob ve výzkumu a nyní se budou již otázky dotýkat aktuálního bydlení a jejich představ bydlení v seniorském věku. Zkoumaný vzorek tedy nejvíce zastupují ženy s ukončenou střední školou s maturitou ve věkové skupině 25-28 let. Zastoupení těchto jednotlivých skupin vždy se blížilo polovině respondentů kromě místa bydliště, které bylo mírně přes třetinu respondentů.

Otázka č. 5: Uved'te Váš současný způsob bydlení

Uved'te Váš současný způsob bydlení.		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Bytový dům	7	13 %
Karavan	1	1,9 %
Pronajatá místnost	2	3,7 %
Rodinný dům	44	81,5 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Další otázkou výzkumu byla určena pro zjištění aktuální bytové situace mladé generace a následně zjistit, zda stále existuje nějaký vztah, tak jak tomu bylo v minulosti, kdy se rodinné domy často dědily z generace na generaci a naopak byty v bytových domech obývala jen nukleární rodina. Také nukleární rodina se postupem času generačně odděluje, když děti zakládají vlastní rodiny a tím přecházejí do jiných bytů, kde mají více místa. Tyto situace v rodinných domech nejsou pravidlem.

Tato otázka byla také povinná, proto na ní odpověděli všichni členové výzkumného vzorku. Velmi výrazným způsobem zde převažuje bydlení v rodinném domě, které je také dominantním způsobem bydlení ve vesnicích na Hlučínsku. Bylo by zajímavé kontaktovat respondenty, kteří odpověděli v dotazníkovém šetření, že bydlí v karavanu nebo v pronajaté místnosti. U lidí, kteří označili pronajatou místnost, by bylo zajímavé, zda to myslí tak, že si platí nájem u rodičů, popřípadě mají jinde nějaké sdružené bydlení s více kamarády.

Otázka č. 6: Jaká je vlastnická forma Vašeho bydlení?

Jaká je vlastnická forma vašeho bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Obecní byt	2	3,7 %
Osobní vlastnictví	43	79,6 %
Pronájem	6	11,1 %
U rodičů	3	5,6 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem

Další otázka navazovala na tu předchozí a jednalo se o vlastnictví současného bydlení. Zde můžeme vidět, že pravděpodobně kromě jednoho respondenta všichni, kteří bydlí v rodinném domě, mají bydlení v osobním vlastnictví. Zda skutečně se jedná o osobní vlastnictví rodinného domu respondentem anebo rodinným příslušníkem, by bylo zajímavé provést další analýzu vlastnických vztahů rodinných domů ve zkoumaných obcích. Respondenti, kteří uvedli možnost „u rodičů“, nelze nijak charakterizovat, jelikož se jedná o účastníky šetření napříč věkovými skupinami. Také se v této skupině osob vyskytují obě pohlaví.

Otázka č. 7: S kým žijete v bytě, RD?

S kým žijete v bytě, v RD?		
	Absolutní četnost	Procentuální podíl
S jinými příbuznými	2	3,7 %
S nepříbuznými osobami	2	3,7 %
S nikým - žijí sám/sama	1	1,9 %
S partnerem/partnerkou s dětmi	9	16,7 %
S rodiči	40	74,1 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Tabulka výsledků nám ukazuje, že většina mladé generace (74,1 %) žije se svými rodiči a vzhledem z výsledků v minulých otázkách můžeme říci, že tyto data ukazují vícegenerační soužití v rodinných domech, tak jak byly tyto domy v dobách výstavby dimenzovány. Na dalším místě se umístili účastníci výzkumu, kteří již mají vlastní rodiny. Pro upřesnění výsledků této otázky by bylo zajímavé zeptat se respondentů, kteří odpověděli, že žijí s nepříbuznými osobami, zda se jedná o přátele jako spolubydlící v bytě.

Otázka č. 8: Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi. Žije v bytě / RD celkem?

Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi. Žije v bytě / RD celkem?		
Počet osob celkově žijících v bytě/RD	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
0	1	1,9 %
2	7	13,0 %
3	9	16,7 %
4	12	22,2 %
5	16	29,6 %
6	8	14,8 %
7	1	1,9 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 9: Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi, sdílí společnou domácnost (společně hospodaří)?

Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi, sdílí společnou domácnost (společně hospodaří)?		
Počet osob	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
0	2	3,7 %
1	1	1,9 %
2	9	16,7 %
3	14	25,9 %
4	17	31,5 %
5	7	13,0 %
6	2	3,7 %
7	1	1,9 %
Neuvedeno	1	1,9 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Následující dvě otázky č. 8 a č. 9 vypovídají o počtu osob žijících v jedné domácnosti a v jednom rodinném domě. Z následujících tabulek můžeme vyčíst, že nejčastěji účastníci tohoto výzkumu žijí v rodinných domech, kde žije pět osob, popřípadě čtyři osoby a vždy jedna osoba se nepodílí na společném hospodaření. Tyto dvě odpovědi na otázky byly zastoupeny ve více jak polovině případů. Při hlubším studiu dotazníkového šetření bylo zjištěno, že jedna z osob, která uvedla, že žije a hospodaří sama, je žena, které je nyní 25 let a žije sama v bytovém domě ve Vřesině. Naopak druhá osoba, která uvedla, že hospodaří sama, žije se šesti jinými lidmi v Darkovičkách.

Následně následovaly otázky, které se týkaly ekonomické náročnosti bydlení na Hlučínsku. Jedná se o tři otázky, z toho dvě se týkají přímo vyčíslení přímých nákladů na bydlení, jako je platba za případný nájem a energie. Tyto otázky nebyly povinné, proto na ně nereagovali všichni respondenti. Třetí otázka z této série se týkala toho, zda náklady na domácnost hradí sami anebo se jen na nich podílí. Tato otázka byla povinná, proto na ní reagovali všichni respondenti ve výzkumu.

Otázka č. 10: Jaká je Vaše celková měsíční částka za bydlení – tj. nájem + elektřina + plyn + voda + další služby spojené s bydlením?

Jaká je Vaše celková měsíční částka za bydlení – tj. nájem + elektřina + plyn + voda + další služby spojené s bydlením?		
Finanční rozmezí	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
do 5000,- Kč	11	20 %
5 001 - 8 000,- Kč	12	22 %
8 001 - 15 000,- Kč	7	13 %
15 001 - 30 000,- Kč	1	2 %
neví nebo se nezajímají	9	17 %
Neuvedeno	14	26 %
Celkem	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 11: Jak hradíte náklady na bydlení?

Jak hradíte náklady na bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Náklady na bydlení hradím sám / sama	13	24,1 %
Podílím se na nákladech / Přispívám rodinným příslušníkům	41	75,9 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka č. 12: Pokud přispíváte na bydlení, tak jakou částkou?

Pokud přispíváte na bydlení, tak jakou částkou?		
Finanční rozmezí	Absolutní četnost	procentuální zastoupení
do 3 000,- Kč	15	28 %
3 001 - 5000,- Kč	6	11 %
5 001,- Kč a více	2	4 %
Neví, nebo se nezajímají	1	2 %
Občasně	3	6 %
Nic	4	7 %
Neuvedeno	23	43 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Trojice otázek, která následovala v dotazníkovém šetření, se týkala finanční náročnosti bydlení na Hlučínsku. Tyto otázky byly nepovinné, proto na ně neodpověděli všichni respondenti. Více než 76 % respondentů se podle průzkumu pouze podílí na nákladech za bydlení s jinými uživateli, kteří s ním obývají společné prostory.

Jen 14 respondentů odmítlo odpovědět na otázku týkající se celkových nákladů na domácnost a 25 respondentů na to, jakou částkou se podílí na nákladech za bydlení. Účastníci výzkumu nejčastěji platí za bydlení na Hlučínsku 5000-8000,- Kč. Nejvíce se jednalo o 3000. Dále 23 % respondentů se v momentální situaci nezajímá o výši nákladů na domácnost. Z celkové částky celá polovina respondentů, která přispívá na provoz domácnosti do 3000,-

Kč a další čtvrtina domácnosti nepřispívá buďto vůbec, anebo občasnými nákupy na požádání blízké osoby.

Otázka č. 13: Řešil jste Vy sám, nebo někdo ve vašem blízkém okolí v posledních letech vážný problém s bydlením?

Řešil jste Vy sám, nebo někdo ve vašem blízkém okolí v posledních letech vážný problém s bydlením?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
ANO	8	14,8 %
NE	46	85,2 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Posledním dvě otázky v dotazníkovém šetření byly povinné. V první z nich se dotazovala, zda již někdy v minulosti museli respondenti řešit nějaký problém s bydlením. Pouze 14,8 % respondentů odpovědělo kladně a jako řešení své vzniklé situace byl buďto azylový dům, ubytovna, nebo karavan, či stan. V hlubším průzkumu by bylo zajímavé zjistit, co je to do této situace dovedlo a zda tuto situaci vidí na delší dobu, anebo pouze krátkodobou záležitost. Více jak polovina respondentů reagujících kladně ale nenapsalo způsob řešení.

Otázka č. 14: Přemýšlel/a jste, že budete potřebovat v seniorském věku jiný typ bydlení?

Přemýšlel/a jste, že budete potřebovat v seniorském věku jiný typ bydlení?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
ANO	8	15 %
NE	46	85 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka se týkala problematiky, zda by se dnešní mladá generace chtěla stěhovat z jakéhokoliv důvodu na podzim svého života někde jinde, než prožili celý svůj život. Otázka

číslo devět druhé části, kde se mohli respondenti volně vyjádřit, proč a z jakého důvodu by se chtěli stěhovat, často reagovali tak jako respondent z Markvartovic, který uvedl: „*Nedokážu se o sebe postarat*“, popřípadě také, že by se o sebe nedovedli postarat anebo je jejich dům příliš nákladný na seniorské příjmy. Další respondent ze sousedních Ludgeřovic také uvedl heslovitě tyto důvody: „Péče, bezbariérový přístup, komfort, lékařská péče“

Takto navazoval na další otázku, která měla za úkol zjistit, jak by tuto situaci řešili. Nejčastějšími možnostmi, které by si současná mladá generace vybrala pro nové bydlení na podzim svého života, je buďto nějaký menší byt, nebo výměnek, popřípadě dům s pečovatelskou službou.

Otázka č. 16: Jak byste svou situaci konkrétně řešil/a?

Jak byste svou situaci konkrétně řešil/a?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
Nejlépe zůstat doma	1	1,9 %
Přestěhovat se do domova pro seniory	3	5,6 %
Přestěhovat se do domu s pečovatelskou službou	2	3,7 %
Přestěhovat se do jiné obce	2	3,7 %
Přestěhovat se do jiného bytu	1	1,9 %
Přestěhovat se do menšího bytu	6	11,1 %
Výměnek	1	1,9 %
Neuvedeno	38	70,4 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Otázka 17: Budete se chtít v seniorském věku spolehnout na státní správu a obce, že Vám pomohou?

Budete se chtít v seniorském věku spolehnout na státní správu a obce, že Vám pomohou?		
	Absolutní četnost	Procentuální zastoupení
ANO	9	16,7 %
NE	45	83,3 %
Total	54	100 %

Zdroj: zpracováno autorem.

Posledním otázkou v dotazníkovém šetření pro mladou generaci byla otázka zjišťující, zda současná mladá generace očekává, že se během jejich stáří o ně postará stát, anebo se budou chtít nějak postarat sami. Pouze 16,7 % respondentů očekává pomoc od státu, která by měla spočívat buďto v poskytnutí nějaké dávky, anebo ve větší výstavbě domovů pro seniory, popřípadě ve větším budování míst, kde by mohli trávit volný čas.

Na závěr dotazníkového šetření měli možnost se respondenti vyjádřit k tématům, která nepostihují tento dotazník, a jejich názor tak spadá mezi vize mladé generace o bydlení ve stáří. Ukazuje se, že mladí lidé řeší spíše svou aktuální situaci než svoje představy bydlení ve stáří. Respondentka z Kobeřic se zamýšlí nad nedostatkem bydlení pro mladé: „*Chybí bydlení pro mladé. Chci bydlet ve své obci, ale sama bez rodičů. Chybí obecní byty, na které by mladí lidé dosáhli.*“ Naopak respondentka z Ludgeřovic se zamýšlí nad problematikou bydlení z hlediska zvyšujících se nákladů: „*Nepochybně ceny nájmu nemovitostí stoupají, bohužel platy ne. Město by se mělo snažit více investovat do ubytovacích možností pro své občany i ty budoucí, neboť hrozí, že své rodné město opustí.*“ Mezi další připomínky, které v této závěrečné práci byly uvedeny, patří nedostatek sociálních zařízení pro seniory a špatně nastavené financování těchto zařízení.

5.8 Vyhodnocení výzkumu

Dotazníkové šetření, jehož výsledky byly prezentovány v minulých dvou kapitolách pomocí tabulek a komentářů, bylo prováděno u respondentů podle výběru sněhové koule. Cílem práce byla analýza současného bydlení seniorů a zmapování jejich ochoty k přestěhování do vhodného bydlení mimo oblast Hlučínska a porovnání s výsledky dotazníkového šetření mezi mladou generací. Cílem tohoto výzkumu je ověření stanovených hypotéz, které si výzkumník stanovil před započítáním výzkumu.

U obou věkových skupin se více vyjadřovali ženy než muži. U starší generace se jednalo o 70,4 % a u mladší generace o 53,4 % účastníků šetření. Tento procentuální nárůst lze také chápat z demografického hlediska, že mužů s přibývajícím věkem ubývá. Vzdělanostní struktura obyvatelstva se zvyšuje stejně jako v celé České republice. Tento trend se regionu Hlučínska nevyhýbá. Pokud se u dnešních seniorů více vyskytují lidé se základním vzděláním, popřípadě vyučením, tak u mladé generace se více vyskytují lidé s maturitou nebo vysokoškolským vzděláním. Aktuální bytová problematika je obou generací shodná, nejčastějším typem bydlení je rodinný dům v osobním vlastnictví. Popřípadě u seniorů se jedná o výměnek nebo bydlení jako věcné břemeno k nemovitosti. U každé generační skupiny se jedná vždy přibližně o 80 % účastníků šetření. Tento vysoký výskyt lze přičíst k rozložení bytových a rodinných domů na Hlučínsku. V každé obci jsou sice nějaké bytové domy, ale v procentuálním zastoupení se jedná vždy o marginální počty. Výjimkou jsou města, jako je Hlučín a Dolní Benešov.

Senioři zapojení do tohoto výzkumného aktuálně žijí z více než poloviny účastníků šetření s dětmi a s partnerem a 44 % účastníků šetření žije sama, nebo pouze s partnerem. Oproti seniorům je u mladé generace větší zastoupení vícegeneračního bydlení, ta ze 74,1 % žije s rodiči a 16,7 % účastníků šetření již má vlastní rodinu. Mladá generace žije s 3 až 5 osobami a sdílí domácnost se stejným počtem osob v přibližně stejném poměru. Naopak u seniorů 44 % účastníků výzkumu žije buďto sama, anebo jen s partnerem a 30 % s pěti až šesti osobami. Největší rozdíl oproti mladé generace je ve sdílení vlastní bytové jednotky, kdy z výzkumného šetření vyplynulo, že více respondentů mladé generace sdílí bytovou jednotku s jinými osobami, jako jsou například rodiče nebo spolubydlíci. Také k otázce stěhování seniorů na podzim jejich života se tyto dvě skupiny shodují v tom, že nemají zájem se stěhovat. Učinili by tak pouze ze závažných zdravotních důvodů. U mladé generace se jedná o 85 % účastníků a u seniorů se jedná o ještě nižší číslo, a to 74,6 % účastníků, kteří se nechtějí stěhovat do jiného typu bydlení. Toto odmítavé stanovisko lze shrnout jak řečí dvou obyvatel domova pro seniory, tak obyvatelkou obce Bělá, která zastupuje mladou generaci,

a tvrdí toto: „*Myslím si, že v malých obcích, kde lidé žijí od narození po stáří, nechtějí měnit své ubytování. Já osobně si představuji život ve stáří v klidu v rodinném domě.*“. A obyvatelky domovy pro seniory zase říkají: „*Vyhovující bydlení v domově pro seniory, zejména pro ty, kteří nemohou bydlet již sami, když se o sebe nejsou již schopni postarat.*“ Doplnila ji její kolegyně: „*Vyhovuje mi bydlet v domově. Rodina pracuje a nemůže se o mě starat.*“ Z výzkumu také vyplynulo, že dnešní mladá generace se nebude chtít spolehnout na to, aby se o ně staral ve stáří stát, a rádi by se zajistili v průběhu své aktivní kariéry.

Ke splnění dalšího dílčího cíle byly stanoveny čtyři hypotézy. Hypotéza číslo 1 a Hypotéza číslo 2 byly potvrzeny a podobně jako Hypotéza číslo 3. Hypotéza číslo 4 byla vyvrácena.

Ověření hypotéz:

Hypotéza 1 – Většina seniorů na Hlučínsku nemá v plánu svou bytovou situaci nijak měnit a chtěli by bydlet tam, kde bydlí nyní.

Většina seniorů na Hlučínsku by chtěla dožít ve svém současném bydlení (74,6 % respondentů), jak je uvedeno v otázce číslo 12 dotazníku pro seniorskou populaci. Jiné řešení bytové situace by nastalo pouze v případě, kdyby se zdravotní stav seniora změnil tak, že by senior nebyl schopen se sám o sebe postarat. Také senioři, kteří již jsou v domovech pro seniory, by se chtěli vrátit do svého bývalého bydlení, ale ze zdravotního hlediska toto není možné. **HYPOTÉZA BYLA POTVRZENA.**

Hypotéza 2 – Většina seniorů na Hlučínsku uvádí, že nemusela v poslední době řešit žádný problém s bydlením.

Odpověď na tuto hypotézu zjišťovala otázka č. 10 dotazníkového šetření pro seniorskou populaci. Z dotazníkového šetření vyplynulo, že 74,6 % respondentů nemuselo nijak řešit svou dosavadní situaci. **HYPOTÉZA BYLA POTVRZENA.**

Hypotéza 3 – Většina mladé generace na Hlučínsku nyní žije v rodinném domě se svými rodiči a přispívají jim na provoz domácnosti.

Touto hypotézou se zabývaly otázky číslo 5,7,11,12 z dotazníkového šetření pro mladou generaci. V rodinném domě žije 81,5 % respondentů a s rodiči nyní žije 74,1 % účastníků šetření. Také většina mladé populace přispívá na provoz domácnosti (75,9 % respondentů) částkou do 3000,- Kč, kterou platí 48 % účastníků šetření.

HYPOTÉZA BYLA POTVRZENA.

Hypotéza 4 – Většina mladé generace se bude chtít ve stáří spolehnout na podporu státu.

Tato hypotéza se týkala otázky číslo 17 dotazníku pro mladou generaci, ze které vyplynulo, že 83,3 % respondentů předpokládá, že by se chtěli na stáří připravit sami. **HYPOTÉZA BYLA VYVRÁCENA**

Závěr

Johannes Wolfgang Goethe prohlásil: „*Štěstí je poznat v mládí přednosti stáří a stejně štěstí je udržet si ve stáří přednosti mládí.*“¹⁰⁴

Stáří stejně jako jiné fyziologické změny v průběhu života je neměnné a je nedílnou součástí života. Změny ve stáří můžeme potkat ve více sférách lidského života od úbytků volných finančních prostředků ve stáří, snížení fyzických a psychických možností, tak také úbytek sociálních kontaktů. Proto je pro seniora důležité cítit nějakou oporu mezi svými nejbližšími a necítit různé formy křivd. Chronologický věk, který je brán jako prioritní v naší společnosti, je jen jeden z mála, který lze objektivně popsat. V případě, že senior má nějaké snížené možnosti samostatného bydlení a již nemůže bydlet sám bez pomoci, má v evropském kulturním prostředí několik možností, které mu mohou pomoci, aby se nesnížila jeho kvalita života a byly saturovány jeho potřeby. K tomu patří i optimální kvalita bydlení. Pokud tuto saturaci potřeb nemůže splnit rodinný příslušník nebo jiná blízká osoba, je možnost pro seniora využít služeb osobní péče prostřednictvím poskytovatelů sociálních služeb. Senior si může přizpůsobit vlastní bytovou jednotku svému aktuálnímu zdravotnímu a psychickému stavu pomocí kompenzačních pomůcek v jednotlivých místnostech. Mezi ně můžeme zařadit hlavně madla, schodolezy, relaxační křesla, úpravy v koupelně. Na tyto úpravy bytové jednotky se poskytují nenárokové příspěvky zdravotních pojišťoven. V poslední době je populární využití moderních IT technologií pro ochranu před nestandardními situacemi v životě seniora. Tyto prostředky se dají rozdělit do dvou kategorií. V první kategorii využívá senior možnosti přivolávání pomoci vlastním spuštěním signalizačního zařízení, které dá pokyn poskytovatelům sociálních služeb nebo rodinným příslušníkům, že daný senior potřebuje jejich pomoc. Do druhé kategorie můžeme zařadit systémy, které jsou autonomní na ovládání seniorem. Jestliže nastane nějaká nestandardní situace v bytové jednotce seniora, obdrží poskytovatel sociálních služeb nebo rodinný příslušník informační zprávu o nastalé situaci. Pokud nepomohou ani tyto činnosti spojené s bydlením v domácnosti, může senior využít několika služeb ústavní pobytové péče. Na území Hlučínska se vyskytuje několik zařízení poskytujících pobytovou péči.

V případě, že senior využije některou z možností ústavní pobytové služby, popřípadě služeb pečovatelské a ochranné péče v domácnosti, měly by mu být poskytnuty podle zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách ve kterém jsou zmíněny veškeré náležitosti, jak by taková služba měla být poskytována podle standardů sociálních služeb. V tomto zákoně jsou uvedeny

¹⁰⁴ Citáty ve stáří (186 citátů) [online] 2017 [cit. 6. 4. 2017] Dostupné z: <http://citaty.net/citaty-o-stari/>.

také náležitosti, které by měl splňovat zaměstnanec, jenž bude chtít se seniory pracovat. Vzhledem k demografickému výhledu a stárnutí populace v Evropě budou vzrůstat také nároky na různé typy sociálních služeb a jejich poskytovatele, jež splnili podmínky výše uvedeného zákona a jsou zaregistrováni na místně příslušném krajském úřadě. Kromě využití sociálních služeb si může senior také sám přizpůsobit vlastní byt. Převážně se jedná o stavební úpravy v bytě, kdy senioři si do bytů přidávají madla, křesla, relaxační zóny a další úpravy pro usnadnění svého života.

Jak vyplynulo z výzkumu, senioři by byli spokojenější a psychicky vitálnější, pokud by mohli žít se svými rodinami. Pokud však nastane situace, kdy se jedinci zhorší zdravotní nebo psychický stav natolik, že by byl pro svou rodinu nebo nejbližší okolí přítěží, chtěl by senior využít služeb domů s pečovatelskou službou. Na území Hlučínska momentálně schází různé typy denních center pro seniory, ve kterých by místní obyvatelé starší 65 let mohli smysluplně využít svůj volný čas a navázat nové sociální kontakty. Takováto centra také pomáhají proti různým degenerativním onemocněním postihujícím myšlení a paměť. Ve výzkumném vzorku, který měl k dispozici autor práce, byl marginální podíl lidí, kteří by svůj dosavadní domov chtěli opustit, aniž by k tomu měli závažné zdravotní nebo finanční důvody. Tuto skutečnost lze přičíst k tomu, že lidé v dlouholetém sousedství respondentů jsou soudržnou skupinou osob, jež si vypomůžou v činnostech, které daný jedinec nezvládá, a tím může žít déle ve svém přirozeném prostředí. V opačném případě senioři vědí, kam se obrátit pro pomoc, jelikož systém poskytovatelů sociálních služeb je na historickém území Hlučínska dobře propojen s místními samosprávami, jež také často zprostředkovávají kontakty na poskytovatele sociálních služeb.

Mladá generace se převážně soustředí na problémy v bydlení, které se jich aktuálně týkají při zakládání vlastních rodin - převážně pak v situacích, kde není možné mezigenerační soužití. Z výzkumného šetření také vzešlo, že dnešní mladá generace se nechce příliš spoléhat na podporu státu ve stáří a také by chtěli žít v domácnosti, kde prožili většinu svého života. Stejně jako seniorská populace obyvatel Hlučínska, tak také mladá generace by chtěla prožít svůj seniorský věk v rodinném domě, v němž budou mít své nejbližší a rodinné příslušníky, kteří se o ně v případě nouze budou umět postarat, nebo jim budou moci zajistit takovou péči, jež bude pro ně vhodná.

Podle autora práce by se společnost měla zaměřit na pomoc seniorům ve vlastním bydlení pomocí různých prostředků ochrany počínaje stavebními úpravami bytu, konče použitím chytrých technologií pro péči o seniora v jeho přirozeném prostředí. Jako jeden z důvodů, proč by se bydlení seniorů mělo ubírat tímto směrem, jsou také ekonomické důvody a nedostatečné kapacity v zařízeních ústavní pobytové péče spojené s dlouhodobými

čekacími lhůtami. Péče v přirozeném prostředí seniora prostřednictvím poskytovatelů sociální péče formou terénních služeb je ekonomicky výhodnější oproti pobytovým službám. Pokud by byly terénní služby vhodně doplněny denními centry, kde by pracoval odborně vyškolený personál, zkvalitnilo by to život seniorů bydlících ve vlastních bytových jednotkách. Takto vytvořené služby by mohly pomoci v budoucnu také dnešní mladé generace, která by tak mohla využívat již zavedená denní centra.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje:

- HROZENSKÁ, M., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Sociální péče o seniory*. Praha: GRADA Publishing, 2013. ISBN 978-80-247-4139-0.
- HEGYI, L. *Klinické a sociálne aspekty ošetrovania starších ľudí*. Trnava: SAP, 2001. ISBN 80-88908-80-9.
- RIEGROVÁ, J., Ulbrichová, M. *Aplikace fyzické antropologie v tělesné výchově a sportu: příručka funkční antropologie*. Olomouc: Vydavatelství University Palackého, 1993. ISBN 8085783525.
- SOKOL, R., TREFILOVÁ, V. *Sociální pracovník v rezidenčních zařízeních sociálních služeb*. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-316-4.
- GULOVÁ, L., *Sociální práce*. Praha: GRADA, 2011. ISBN: 978-80-247-3379-1.
- SAK, P., KOLESAROVÁ, K., *Sociologie stáří a seniorů*, Praha: Grada, 2012, ISBN: 978-80-247-3850-5.
- HOLMEROVÁ, I., JURÁŠKOVÁ, B., ZIKMUNDOVÁ, K., a kol. *Vybrané kapitoly z gerontologie*. Praha: Gerontologické centrum, 2007, ISBN: 978-80-254-0179-8.
- SÝKOROVÁ, D., *Autonomie ve stáří. Kapitoly z gerontosociologie*. Praha: SLON, 2007. ISBN: 978-80-86429-62-5.
- VÁGNEROVÁ, M., *Vývojová psychologie II*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1318-5.
- DVOŘÁČKOVÁ, D., *Kvalita života seniorů v domovech pro seniory*. Praha: GRADA, 2012. ISBN 978-80-247-4138-3.
- NAKONEČNÝ, M., *Motivace lidského chování*. Praha: Academia, 1996. ISBN: 80-200-0592-7.
- HUDÁKOVÁ, A. *Kvalita života seniorů v ošetrovatelství*. Praha: Grada, 2013. ISBN: 978-80-247-4772-9.
- PŘIBYL, H. *Lidské potřeby ve stáří*. Ostrava: Maxdorf, 2015. ISBN: 978-80-7345-437-1.
- BALCHIN, P. *Housing Policy in Europe*. London: Routledge, 1996. ISBN: 0-415-13513-3.
- MALÍKOVÁ, E. *Péče o seniory v pobytových sociálních zařízeních*, Praha: Grada, 2011. ISBN: 978-80-247-3148-3.

- HOLCZEROVÁ, V., DVOŘÁČKOVÁ, D. *Volnočasové aktivity pro seniory*, Praha: GRADA, 2011. ISBN: 978-80-247-4697-5.
- BURDA P., ŠOLCOVÁ L. *Ošetrovatelská péče 2. díl: Pro obor ošetrovatel*. Praha: GRADA, 2016. ISBN: 978-80-247-5334-8.
- ŘÍHA, M., PIKOLA, P. *Služby sociální péče v domovech pro seniory*, Praha: Námořní akademie ČR 2010. ISBN: 978-80-87103-29-6.
- KALINA, K. a kol. *Sociální adiktologie*. Praha: GRADA, 2015. ISBN: 978-80-247-4331-8.
- GLOSOVÁ, D. *Bydlení pro seniory*. Brno: ERA vydavatelství, 2006. ISBN: 80-7366-057-1.
- STAROSTOVÁ, O. a kol. *Služby v komunitě: podporované bydlení seniorů se sníženou soběstačností v obcích*, Praha: Diakonie Českobratrské církve evangelické, 2016. ISBN: 978-80-87953-13-6.
- KAFKOVÁ PETROVÁ, M. *Šedivějící hodnoty? Aktivita jako dominantní způsob stárnutí*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN: 978-80-210-6310-5.
- PRUDKÁ, Š. *Sociální služby pro seniory v kontextu sociální politiky*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. ISBN: 978-80-7478-839-0.
- VIDOVIČOVÁ, L., GALČANOVÁ, L., KAFKOVÁ PETROVÁ, M. a SÝKOROVÁ D. *Stáří ve městě, město v životě seniorů*. Brno: Masaryková univerzita, 2013. ISBN: 978-80-210-6095-1.
- HAVLÍKOVÁ, J., MIKESZOVÁ, M., PFEIFEROVÁ, Š., DVOŘÁK, T., LUX, M. a SUNEGA, P. *HELPS - Housing and Social Care for the Elderly in Central Europe: WP3 Main Findings Report*, Praha: Institute of Sociology, Academy of Science CR, 2013. ISBN 978-80-7330-233-7.
- ŠESTÁKOVÁ, I., DVOŘÁK, O., BOČEK, J. *Stavby pro sociální služby*. Praha: ČVUT v Praze, fakulta architektury, 2006. ISBN 80-01-03385-6.
- FERJENČÍK, J. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu: jak zkoumat lidskou duši*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-367-6.
- MAX-NEEF, M. A., ELIZALDE, A. a HOPENHAYN, M. *Human scale development: conception, application and further reflections*. New York: The Apex Press, 1991. ISBN 0-945257-35-x.

Legislativní dokumenty:

- Vyhláška č. 505/2006 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách.

- Zákon č. 108/2006 Sb., Zákon o sociálních službách.

Webové zdroje:

- Etický kodex pracovníků v sociálních službách [online]. Praha: Společnost sociálních pracovníků, ©2016. Poslední změna 26. 9. 2016 [cit. 18. 10. 2016] Dostupné z: <http://socialnipracovnici.cz/sekce-socialnich-pracovniku/article/ke-stazeni>.
- Věkové složení obyvatelstva - 2015 [online]. Praha: Český statistický úřad, ©2016. Poslední změna 29. 4. 2016 [cit. 19. 10. 2016] Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>.
- ANALÝZA: Perspektivy populačního stárnutí v Evropě [online]. Praha: Česká demografická společnost, ©2016. Poslední změna 8. 11. 2005 [cit. 22. 11. 2016] Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=201.
- DORKAS Ostrava [online]. Ostrava: Slezská diakonie, ©2013. Poslední změna 1. 12. 2013 [cit. 5. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.slezskadiakonie.cz/sluzby/seniori/sluzby-pro-seniory/centrum116>.
- DANIELOVÁ, B. et. al. Jsem tady ještě doma? Praktická příručka o bydlení seniorů. [online] Praha: Slezská diakonie, © 2013 [cit. 5. 12. 2016]. Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/011/001289.pdf?seek=1445437783>.
- Jsou výtahy v panelácích časovanými bombami? [online]. Praha: Partners media, s.r.o., ©2016. Poslední změna 3. 4. 2007 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.penize.cz/bydleni/18729-jsou-vytahy-v-panelacich-casovanymi-bombami>.
- Nejen senior potřebuje pohodlnou postel a bezbariérovou koupelnu [online] Praha, MAFRA, a.s., ©2015. Poslední změna: 21. 6. 2015 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: http://bydleni.idnes.cz/bydleni-senioru-0j5-/dum_osobnosti.aspx?c=A150619_200310_dum_osobnosti_rez.
- Bydlení bez bariér [online] Praha: Liga vozíčkářů, z.s. ©2011. Poslední změna 1. 12. 2011 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: http://www.ligavozic.cz/UserFiles/file/Bydleni_bez_barier.pdf.
- Schodolezy [online] Praha: ERILENS, s.r.o. ©2012. Poslední změna 1. 2. 2012 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.erilens.cz/produkty/pomucky-pro-presun/schodolezy>.
- Bydlení pro seniory: Nejen budoucnost, už i přítomnost [online] Praha: Fincentrum, a.s. ©2012. Poslední změna 10. 9. 2012 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z:

<http://www.hypoindex.cz/clanky/bydleni-pro-seniory-nejen-budoucnost-uz-i-pritomnost/>.

- Mezinárodní konference v Senátu řešila bydlení seniorů [online] Praha: Spolek pro občanskou informovanost, z.s. ©2016. Poslední změna 3. 11. 2016 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.seniorclub.cz/node/735>.
- Budoucí hit realitního trhu: Bydlení pro seniory [online] Praha: Fincentrum, a.s. ©2008. Poslední změna 4. 7. 2008 [cit. 20. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.hypoindex.cz/clanky/budouci-hit-realitniho-trhu-bydleni-pro-seniory/>.
- O ageismu [online] Brno: Masaryková univerzita. ©2006. Poslední změna 15. 12. 2008 [cit. 30. 12. 2016] Dostupné z: <http://www.ageismus.cz/index.php@m=2&lang=cz.html>.
- Kolik stojí péče o seniory? [online] Brno: CN Invest, a.s. ©2016. Poslední změna 24. 1. 2014 [cit. 3. 2. 2017] Dostupné z: <http://finexpert.e15.cz/kolik-stoji-pece-o-seniory>.
- Zaostřeno na péči o seniory (časopis Sociální práce) [online] Praha: Asociace vzdělavatelů v sociální práci. ©2014. Poslední změna 24. 1. 2013 [cit. 3. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.socialniprace.cz/zpravy.php?oblast=0&clanek=83>.
- O bydlení senioru – Institut dosytného stárnutí [online] Praha: Slezská diakonie. ©2009. Poslední změna 24. 10. 2009 [cit. 10. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.dustojnestarnuti.cz/res/archive/000131.pdf?seek=1389135660>.
- Senior cohousing [online] Praha: Cohousing CZ, z. s. ©2011. Poslední změna 8. 6. 2011 [cit. 14. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.cohousing.cz/senior-cohousing2/>.
- Strategie území správního obvodu ORP Hlučín v oblasti předškolní výchovy a základního školství, sociálních služeb, odpadového hospodářství a bezpečnosti v obcích a dopravě [online] Praha: Sdružení měst a obcí ©2016. Poslední změna 3. 4. 2015 [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: http://www.smocr.cz/obcesobe-docs/Hlu%C4%8D%C3%ADn/SD_Hlu%C4%8D%C3%ADn.pdf.
- Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2015 – 2020 [online] Ostrava: Moravskoslezský kraj ©2015. Poslední změna 3. 4. 2015 [cit. 26. 2. 2017] Dostupné z: <http://www.zamekdolnizivotice.cz/foto/web/4/soubory/-strednedoby-plan-rozvoje-socialnich-sluzeb-v-moravskoslezskem-kraje-na-leta-20152020-3-4.pdf>.
- Věková struktura [online] Praha: Český statistický úřad ©2016. Poslední změna 29. 4. 2016 [cit. 18. 10. 2016] Dostupné z: <https://www.czso.cz/staticke/animgraf/cz/index.html?lang=cz>.

- Vláda schválila zákon o sociálním bydlení, ANO trvá na výhradách [online] Praha: Česká tisková kancelář ©2017. Poslední změna 8. 3. 2017 [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/vlada-schvalila-zakon-o-socialnim-bydleni-ano-trva-na-vyhradach/1458700>.
- Věkové složení obyvatelstva v obcích moravskoslezského kraje [online]. Praha: Český statistický úřad, ©2015. Poslední změna 30. 4. 2015 [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xt/vekove-slozeni-obyvatelstva-v-obcich-moravskoslezskeho-kraje>.
- Ingema – Internet geographic magazine[online]. Frýdek – Místek: pPress Pecoldová ©2015 [cit. 30. 3. 2017] Dostupné z: <http://www.ingema.net/in2001/clanek.php?id=1159>.
- Lidé z Darkoviček zůstanou u Hlučína [online]. Praha: MAFRA ©2001 [cit. 31. 3. 2017] Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/lide-z-darkovicek-zustanou-u-hlucina-dv7-/domaci.aspx?c=A011210_085227_ostr_zpravy_inc.
- Citáty o stáří (186 citátů) [online]. Praha: Martin Svoboda ©2017 [cit. 6. 4. 2017] Dostupné z: <http://citaty.net/citaty-o-stari/>.

Seznam příloh

1. Leták společnosti RESIDOMO, s.r.o. k rozjezdu projektu SENIOR ASISTENT v Havířově
2. Vzor dotazníku určeného pro respondenty seniorského věku
3. Vzor dotazníku určeného pro mladou populaci
4. Graf 3:: Kolik lidí bydlí na území Hlučínska (výzkum mezi mladou generací)

1. Leták společnosti RESIDOMO, s.r.o. k rozjezdu projektu SENIOR ASISTENT v Havířově

Vážení nájemníci, v rámci zkvalitňování našich služeb jsme pro Vás připravili:

RESIDOMO

SENIOR ASISTENT

Tato služba je určena zejména seniorům a zdravotně postiženým, kterým má pomoci zůstat ve svých domovech a to i v případě, že se ocitnou ve velmi složité, pro ně mnohdy neřešitelné situaci, vyvolané změnou soběstačnosti při zajišťování potřeb denního života nebo při změně zdravotního stavu, která vyžaduje specifický zdravotní výkon, který si nemocný sám nedokáže zajistit.

Komu je určena:

1. Seniorům a chronicky nemocným lidem, kteří nejsou schopni samostatně fungovat a potřebují dočasnou či trvalou pomoc.
2. Seniorům, kteří ztratili svého partnera a sami nedokáží o sebe pečovat.
3. Osamoceným lidem, jejichž pobyt v domácím prostředí je možný pouze za pomoci druhé osoby.
4. Nemocným, vyžadujícím zdravotní výkony, které nemocný, případně jeho rodina sama nezvládá.
5. Onkologicky nemocným, kteří již nezvládají sebezpečí, ale chtějí zůstat ve svém domácím prostředí.
6. Rodinným příslušníkům, kteří chtějí pečovat o svého blízkého, ale chybí jim potřebné informace nebo dovednosti.

Co nabízíme:

1. Pomoc se zvládáním péče po návratu do domácího prostředí.
2. Odhalení problémových oblastí a zajištění potřebných služeb.
3. Pomoc při výběru kompenzačních pomůcek a podpůrných metod.
4. Operativní poradenství cestou osobních, telefonických či elektronických konzultací s odborníkem.
5. Podporu vzdělávání seniorů formou pravidelných přednášek a besed.
6. Edukace a instruktáže v oblasti zdravotních či ošetrovatelských výkonů pro seniory či pečující osoby.
7. Instalaci pomůcek pro seniory, které pomohou v každodenních činnostech a možnou úpravu bytů pro naše seniory.
8. Zprostředkování zajištění asistenční služby – tlačítko přivolání okamžité pomoci.
9. Doporučení konkrétních společností dle oblastí a profesí k provádění drobných oprav v bytě.

Poradenství, včetně osobní návštěvy poradce ve Vaší domácnosti, je službou, kterou RESIDOMO poskytuje svým nájemníkům ZDARMA.

Co mám udělat, pokud chci tuto službu využít?

***Zavolat na Linku RESIDOMO 840 114 115**

pondělí – pátek 7.00 – 18.00 hodin

sobota – neděle 8.00 – 16.00 hodin

Zkušená telefonní operátorka Vám poskytne všechny potřebné informace.

Nebo si domluvit individuální schůzku v Komunitním centru Archa, pobočný spolek Spolku Portavita na adrese 17. listopadu 596/36 v Ostravě - Porubě s kvalifikovaným odborníkem na dané téma. Zúčastnit se pravidelných měsíčních tematických přednášek v prostorách Komunitního centra Archa s následnými besedami k danému tématu.

* hovory jsou účtovány dle Vašeho tarifu

www.residomo.cz

2. Vzor dotazníku určeného pro respondenty seniorského věku

Bc. Ondřej Teichmann, Vřesina
student Slezské univerzity v Opavě

DOTAZNÍK PRO PRAKTICKOU ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE ANALÝZA BYDLENÍ SENIORŮ NA HLUČÍNSKU

Dobrý den, jmenuji se Ondřej Teichmann, jsem student Slezské univerzity v Opavě, fakulty veřejných politik, obor Veřejná správa a sociální politika v navazujícím magisterském studiu. Dovoluji se obrátit na Vás s tímto dotazníkem a požádat Vás o spolupráci při jeho vyplnění. Dotazník bude pracovním materiálem, jehož prostřednictvím zpracuji praktickou část mé diplomové práce. Veškeré údaje, které v něm uvedete, budou anonymní a bude s nimi nakládáno jen pro potřeby tohoto průzkumu.

Pokud budete potřebovat bližší informace, uvádím mé kontaktní údaje: **Bc. Ondřej Teichmann**, tel.: 605 771 171, email: ondys@ondys.cz; Teichmann.Ondrej@seznam.cz

1) Máte trvalé bydliště v obci na území Hlučínska?

1) ANO Doplňte kde?:	☐
2) NE	☐

2) Ve kterém roce jste se narodil (a)?

.....

3) Pohlaví

1) Muž	☐
2) Žena	☐

4) Jaké je Vaše nejvyšší školní vzdělání?

1) Bez vzdělání	☐
2) Základní vzdělání	☐
3) Střední bez maturity	☐
4) Střední s maturitou	☐
5) Vyšší odborné vzdělání	☐
6) Vysokoškolské vzdělání	☐

5) Uvedte Váš současný způsob bydlení.

1) Rodinný dům	☐
2) Bytový dům	☐
3) Ubytovna	☐
4) Pronajatá místnost	☐
5) jiné – specifikujte	☐

6) Jaká je vlastnická forma Vašeho bydlení?

1) Obecní byt	☐
2) Družstevní byt	☐
3) Pronájem	☐
4) Osobní vlastnictví	☐
5) jiné – specifikujte	☐

7) S kým žijete v bytě, v RD?

1) S partnerem/partnerkou a dětmi	☐
2) S dětmi	☐
3) S rodiči	☐
4) S jinými příbuznými	☐
5) S nepříbuznými osobami	☐
6) S nikým – žiji sám (sama)	☐

8) Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi,

- Žije v bytě / RD celkem?
- Sdílí s Vámi společnou domácnost (společně hospodaří)?

9) Jaká je Vaše celková měsíční částka za bydlení – tj. nájem + elektřina + plyn + voda + další služby spojené s bydlením? (v případě, že odmítnete odpovědět, prosím proškrtněte)

..... Kč

1) Náklady na bydlení hradím sám / sama	☐
2) Podílím se na nákladech / Přispívám rodinným příslušníkům částkou	☐

10) Řešil jste Vy sám, nebo někdo ve vašem blízkém okolí v posledních letech vážný problém s bydlením?

1) ANO – pokračujte otázkou 11	☐
2) NE – pokračujte otázkou 12	☐

3.

11) Využil/a jste vy nebo někdo ve vašem okolí k řešení tohoto problému některou z následujících možností?

1) Ubytovnu	☐
2) Azylový dům/azylový dům pro matky s dětmi	☐
3) Dům na půl cesty	☐
4) Domy s pečovatelskou službou	☐
5) Sociální bydlení	☐
6) Noclehárny	☐
7) Jinou, jakou	☐

12) Přemýšlel/a jste, že budete potřebovat v budoucnu jiný typ bydlení?

1) ANO, uveďte proč (např. za rodinou, nedostatek financí, nedokáže se o sebe postarat, atd.) – pokračujte otázkou 13	☐
2) NE	☐

13) Jak byste svou situaci konkrétně řešil/a?

1) Přestěhovat se do jiného bytu	☐
2) Přestěhovat se do menšího bytu	☐
3) Přestěhovat se do jiné obce	☐
4) Přestěhovat se za službou	☐
5) Přestěhovat se do domova pro seniory	☐
6) Přestěhovat se do domu s pečovatelskou službou	☐
7) Jinak, uveďte jak.....	☐

Chtěl/a byste nám sdělit ještě něco k problematice bytové situace na Hlučínsku?

.....

.....

.....

DĚKUJEME ZA SPOLUPRÁCI PŘI VYPLNĚNÍ DOTAZNÍKU A PŘEJEME VÁM PŘÍJEMNÝ DEN.

4. Vzor dotazníku určeného pro mladou populaci

Bc. Ondřej Teichmann, Vřesina
student Slezské univerzity v Opavě

DOTAZNÍK PRO PRAKTICKOU ČÁST DIPLOMOVÉ PRÁCE ANALÝZA BYDLENÍ SENIORŮ NA HLUČÍNSKU

Dobrý den, jmenuji se Ondřej Teichmann, jsem student Slezské univerzity v Opavě, fakulty veřejných politik, obor Veřejná správa a sociální politika v navazujícím magisterském studiu. Dovoluji se obrátit na Vás s tímto dotazníkem a požádat Vás o spolupráci při jeho vyplnění. Dotazník bude pracovním materiálem, jehož prostřednictvím zpracuji praktickou část mé diplomové práce. Veškeré údaje, které v něm uvedete, budou anonymní a bude s nimi nakládáno jen pro potřeby tohoto průzkumu. Pokud budete potřebovat bližší informace, uvádím mé kontaktní údaje:

Bc. Ondřej Teichmann, tel.: 605 771 171, email: ondys@ondys.cz; Teichmann.Ondrej@seznam.cz

A) IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

A. 1) Máte bydliště v obci na území Hlučínska?

1) ANO Doplňte kde?:	☐
2) NE Doplňte kde?:	☐

A. 2) Ve kterém roce jste se narodil (a)?

.....

A. 3) Pohlaví

1) Muž	☐
2) Žena	☐

A. 4) Jaké je Vaše nejvyšší školní vzdělání?

1) Bez vzdělání	☐
2) Základní vzdělání	☐
3) Střední bez maturity	☐
4) Střední s maturitou	☐
5) Vyšší odborné vzdělání	☐
6) Vysokoškolské vzdělání	☐

B) DOMÁCNOST A BYDLENÍ**B. 1) Uveďte Váš současný způsob bydlení.**

1) Rodinný dům	☐
2) Bytový dům	☐
3) Ubytovna	☐
4) Pronajatá místnost	☐
5) jiné – specifikujte	☐

B. 2) Jaká je vlastnická forma Vašeho bydlení?

1) Obecní byt	☐
2) Družstevní byt	☐
3) Pronájem	☐
4) Osobní vlastnictví	☐
5) jiné – specifikujte	☐

B. 3) S kým žijete v bytě, v RD?

1) S partnerem/partnerkou a dětmi	☐
2) S dětmi	☐
3) S rodiči	☐
4) S jinými příbuznými	☐
5) S nepříbuznými osobami	☐
6) S nikým – žiji sám (sama)	☐

B. 4) Můžete mi říci, kolik členů, i s Vámi,

- Žije v bytě / RD celkem?
- Sdílí s Vámi společnou domácnost (společně hospodaří)?

B. 5) Jaká je Vaše celková měsíční částka za bydlení – tj. nájem + elektřina + plyn + voda + další služby spojené s bydlením? (v případě, že odmítnete odpovědět prosím proškrtněte)

Kč

1) Náklady na bydlení hradím sám / sama	☐
2) Podílím se na nákladech / Přispívám rodinným příslušníkům částkou	☐

B. 6) Řešil jste Vy sám, nebo někdo ve vašem blízkém okolí v posledních letech vážný problém s bydlením?

1) ANO – pokračujte otázkou B. 7	☐
2) NE – pokračujte otázkou B. 8	☐

B. 7) Využil/a jste vy nebo někdo ve vašem okolí k řešení tohoto problému některou z následujících možností?

1) Ubytovnu	☐
2) Azylový dům/azylový dům pro matky s dětmi	☐
3) Dům na půl cesty	☐
4) Domy s pečovatelskou službou	☐
5) Sociální bydlení	☐
6) Noclehárny	☐
7) Jinou, jakou	☐
.....	

B. 8) Přemýšlel/a jste, že budete potřebovat v seniorském věku jiný typ bydlení?

1) ANO, uveďte proč (např. za rodinou, nedostatek financí, nedokáže se o sebe postarat, atd.) – pokračujte otázkou B. 10	☐
.....	
2) NE – pokračujte otázkou B. 11	☐

B. 9) Jak byste svou situaci konkrétně řešil/a?

1) Přestěhovat se do jiného bytu	☐
2) Přestěhovat se do menšího bytu	☐
3) Přestěhovat se do jiné obce	☐
4) Přestěhovat se za službou	☐
5) Přestěhovat se do domova pro seniory	☐
6) Přestěhovat se do domu s pečovatelskou službou	☐
7) Jinak, uveďte jak.....	☐

B. 10) Budete se chtít v seniorském věku spolehnout na státní správu a obce, že Vám pomohou?

1) ANO	☐
2) NE	☐

Pokud jste odpověděl/a ANO, jak byste chtěl/a, aby se o Vás obec nebo státní správa postarala?

.....

.....

.....

Chtěl/a byste nám sdělit ještě něco k problematice bytové situace na Hlučínsku?

.....

.....

.....

DĚKUJEME ZA SPOLUPRÁCI PŘI ROZHOVORU A PŘEJEME VÁM PŘÍJEMNÝ ZBYTEK DNE.